

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Možnosti školního speciálního pedagoga při rozvoji nadaných
a mimořádně nadaných žáků na druhém stupni běžných ZŠ

Markéta Doležalová

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Možnosti školního speciálního pedagoga při rozvoji nadaných a mimořádně nadaných žáků na druhém stupni běžných ZŠ vypracovala samostatně, a to pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce a za použití literatury a zdrojů uvedených v závěru bakalářské práce.

V Olomouci, dne 10. 6. 2024

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí bakalářské práce Mgr. Kateřině Jeřábkové, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky a metodické vedení práce. Také bych chtěla poděkovat manželovi a dětem za trpělivost a podporu nejen při zpracování této práce, ale také během celého studia.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Markéta Doležalová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Kateřina Jeřábková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Možnosti školního speciálního pedagoga při rozvoji nadaných a mimořádně nadaných žáků na druhém stupni běžných ZŠ
Název v angličtině:	Special school pedagogues possibilities during the development of gifted and exceptionally gifted students in secondary schools
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá možnostmi, jaké mají školní speciální pedagogové při rozvoji nadaných a mimořádně nadaných žáků na druhém stupni běžných základních škol. Teoretická část se věnuje vymezení pojmů nadání, mimořádné nadání, vymezení role školního speciálního pedagoga při rozvoji nadaných a mimořádně nadaných žáků a legislativní ukotvení. Výzkumná část se zaměřuje na zmapování výskytu nadaných a mimořádně nadaných žáků na druhém stupni běžných základních škol v jihomoravském kraji, kde působí školní speciální pedagog a podporou, která je těmto žákům nabízena.
Klíčová slova:	Nadání, mimořádné nadání, nadaný žák, mimořádně nadaný žák, školní speciální pedagog
Anotace v angličtině:	This bachelors thesis is dedicated to possibilities the special pedagogues have during the development of gifted and exceptionally gifted students in secondary schools. The thoretical part is dedicated to defining terms ‘gifted‘ and ‘being gifted‘, defining the special school pedagogues‘ roleswhen helping develop gifted and exceútionally gifted students and legislative securing. The

	research part focuses on mapping the occurrence of being gifted and being exceptionally gifted as a student in secondary schools in the South Moravian region, where the special pedagogue works and the support is being offered to the students mentioned above.
Klíčová slova v angličtině:	Giftedness, exceptionally giftedness, gifted students, exceptionally gifted students, special school pedagogue
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 - Dotazník Příloha č. 2 - Dotazníková položka č. 6 Příloha č. 3 - Dotazníková položka č. 18 Příloha č. 4 - Dotazníková položka č. 21
Rozsah práce:	51
Jazyk práce:	Český jazyk

Obsah

Úvod	7
TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 Školní speciální pedagog	9
1.1 Školní poradenské pracoviště	9
1.2 Rozdíl mezi speciálním pedagogem a školním speciálním pedagogem	9
1.3 Vymezení role školního speciálního pedagoga.....	10
1.4 Náplň práce školního speciálního pedagoga	10
2 Nadaný a mimořádně nadaný žák.....	12
2.1 Nadání a mimořádné nadání	12
2.2 Nadaný a mimořádně nadaný žák	13
2.3 Specifika nadaného a mimořádně nadaného žáka.....	13
3 Diagnostika nadání a mimořádného nadání.....	15
3.1 Diagnostika v pedagogicko-psychologické poradně.....	15
3.2 Diagnostika v soukromých institucích.....	16
4 Možnosti práce s nadanými	17
4.1 Legislativa, týkající se edukace nadaných a mimořádně nadaných žáků	17
4.2 Metodika práce školního speciálního pedagoga	17
4.3 Spolupráce s organizacemi zabývajícími se nadáním.....	18
PRAKTICKÁ ČÁST	22
5 Výzkumný problém	22
6 Metodologie výzkumu.....	23
6.1 Výzkumné cíle, otázky a hypotézy	23
6.2 Metoda sběru dat.....	24
6.3 Výběr respondentů výzkumného šetření.....	24
6.4 Popis průběhu výzkumného šetření	25
7 Získaná data.....	26

7.1 Počet respondentů	26
7.2 Počet žáků ve školách	27
7.3 Rozpoznání nadání a mimořádného nadání školou	29
7.4 Podpora PO1 u nedagnostikovaných žáků.....	29
7.5 Poskytování podpory nadaným a mimořádně nadaným žákům.....	30
7.6 Formy poskytování podpory nadaným a mimořádně nadaným žákům	31
7.7 Doplnující otázky	32
8 Výsledky výzkumu	34
9 Diskuze	36
9.1 Výzkumné otázky	36
9.2 Cíl práce	39
9.3 Srovnání s podobným výzkumem.....	42
9.4 Etická stránka výzkumu	43
9.5 Limity výzkumu.....	43
9.6 Doporučení pro praxi	43
ZÁVĚR.....	45
Seznam použité literatury	47
Přílohy	52

Úvod

Když do internetového vyhledávače zadáme dotaz, jak vypadá nadané dítě, můžeme shlédnout nabídku fotografií, na kterých je většinou pěkně upravené dítě nad nějakou knihou nebo v chemické laboratoři a zpravidla se usmívá. Kdo se však s nadaným a hlavně mimořádně nadaným dítětem setkal osobně nebo je rodič nadaného dítěte, ví, že realita je odlišná. Už od narození je péče o nadané dítě velmi náročná. Dítě bývá hypersenzitivní, vnímá více citlivěji jakékoliv fyzické nepohodlí a je proto více plačtivé. Většinou má takové dítě menší potřebu spánku, často dříve chodí a mluví. Nebo naopak nemluví i do tří nebo čtyř let. Snad ještě v období batolete, když má nadané dítě akcelerovaný vývoj, se setkáváme s obdivnou reakcí okolí. Tu ale vystřídá odsuzování, když se setkají s některými specifickými projevy dítěte, které nemají daleko k projevům dětí s ADHD nebo PAS. Anebo rodiče čelí poznámkám, že jejich dítě vůbec není nadané, když se ještě v první třídě nedokáže samo rychle obléci a nevnímá, že svršky si obléklo naopak. Stává se, že rodiče vůbec netuší, že mají doma nadané dítě. Sice vnímají, že je „šikovné a chytré“, ale zároveň slyší od pedagogů v mateřských školách o nesamostatnosti a problémech, které má jejich dítě s ostatními dětmi. Ani pediatři na nadání neupozorní a raná péče pro rodiče nadaných dětí také neexistuje. A pokud dítě ve škole narazí hned od první třídy na nepochopení, začnou se projevovat důsledky osamocení a frustrace. Naopak, pokud se dítě setká s pedagogem a prostředím, které je práci s jinakostí nakloněné, může se podle svých potřeb rozvíjet a růst ve spokojeného jedince.

Motivací této bakalářské práce je poukázat na skutečnost, že se nadaným a mimořádně nadaným dětem na základních školách neposkytuje podpora v takové míře, v jaké by to potřebovaly. Pokud pedagogové neznají specifika nadaných a mimořádně nadaných žáků, pak se domnívají, že se s takovými žáky dosud nesešli. Včasná diagnostika je ovšem zásadní. Edukace nadaných žáků již spadá pod kompetenci speciálních pedagogů. Ve schopnosti umět rozpoznat nadané žáky, by učitelům mohli pomoci školní speciální pedagogové. Tato práce si klade za cíl zmapovat, jaký je skutečný stav rozpoznávání nadaných žáků na základních školách, jakou podporu tito žáci dostávají a jaké možnosti v péči o tyto žáky mají školní speciální pedagogové. Práce se zaměřuje pouze na žáky druhého stupně. Jako vzorek je vybrán Jihomoravský kraj a do výzkumu jsou zahrnuty školy, kde působí školní speciální pedagog.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část popisuje práci školního speciálního pedagoga ve školním poradenském pracovišti. Dále pojednává o tom, co

si představit pod pojmem nadání a mimořádné nadání a kdo je dle platné legislativy nadaný a mimořádně nadaný žák. Také se zabývá diagnostikou nadaných a mimořádně nadaných žáků. Nastiňuje, jaké jsou možnosti práce s nadanými a mimořádně nadanými žáky. Praktická část pomocí dotazníkového šetření zkoumá, kolik je konkrétně na druhém stupni běžných základních škol, kde ve školním poradenském pracovišti působí školní speciální pedagog, identifikováno nadaných a mimořádně nadaných žáků a zda a jak konkrétně se s těmito žáky pracuje.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Školní speciální pedagog

V této kapitole představíme školní poradenské pracoviště (ŠPP), personální obsazení ŠPP a zaměříme se hlavně na náplň práce školního speciálního pedagoga. Jeho legislativní vymezení a rozdíl mezi speciálním pedagogem a školním speciálním pedagogem.

1.1. Školní poradenské pracoviště

Vyhláška č. 72/2005 Sb. v § 7 ukládá ředitelům základních, středních a vyšších odborných škol zabezpečit ve škole poradenské služby. K tomuto účelu slouží školní poradenské pracoviště (ŠPP). Minimální personální obsazení ŠPP zahrnuje výchovného poradce a školního metodika prevence. Dále mohou v ŠPP poskytovat svoje služby také školní psycholog a školní speciální pedagog. ŠPP se zaměřuje na vytváření vhodných podmínek vzdělávání pro všechny žáky, na prevenci školní neúspěšnosti, kariérové poradenství, na prevenci rizikového chování, poskytuje podporu žákům nadaným a mimořádně nadaným a spolupracuje s ostatními školskými poradenskými zařízeními. Podporu nabízí také učitelům a zákonným zástupcům žáka.

1.2 Rozdíl mezi speciálním pedagogem a školním speciálním pedagogem

Speciální pedagog je učitel a vyučuje ve škole buď běžného typu nebo ve škole zřízené podle § 16 odst. 9 zákona č. 561/2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a může být dále zaměstnaný ve školských poradenských zařízeních (ŠPZ) což jsou speciálně pedagogická centra (SPC) nebo pedagogicko-psychologické poradny (PPP). Školní speciální pedagog působí v ŠPP a poradenské služby poskytuje v rámci školy. (Čech, Hormandlová, 2020)

1.3 Vymezení role školního speciálního pedagoga

Kvalifikační požadavky na speciálního pedagoga jsou zmíněné v zákoně č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících, kde v § 18 najdeme požadavky, týkající se vzdělání speciálních pedagogů. Školní speciální pedagog je odborník, který poskytuje své poradenské služby ve škole hlavně žákům se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Školní speciální pedagog se musí řídit povinnostmi poradenského pracovníka, které jsou vymezeny ve vyhlášce č. 72/2005 Sb. Musí dodržovat etické zásady poskytování poradenských služeb a dbát na individuální potřeby žáků. Zákonný zástupce žáka i samotného žáka musí informovat o průběhu poradenských služeb. Školní speciální pedagog dále poskytuje speciálně pedagogickou diagnostiku, provádí depistáže, intervenční a konzultační činnost a metodickou, koordinační a vzdělávací činnost, jak je také uvedeno ve vyhlášce č. 72/2005.

1.4 Náplň práce školního speciálního pedagoga

Jedna z náplní práce školního speciálního pedagoga je vyhledávání žáků se SVP neboli depistážní činnost. Zahrnuje spolupráci s ostatními pedagogy, rodiči, studium dokumentace žáků i vlastní pozorování. Depistážní činnost se doporučuje také směrem k budoucím žákům školy. Je vhodná přítomnost školního speciálního pedagoga u zápisu žáků do prvních tříd. Školní speciální pedagog připravuje učitelům podklady pro práci s konkrétními žáky. (Šafrová, 2014)

Další z náplní práce školního speciálního pedagoga je diagnostická činnost. Zaměřuje se hlavně na vzdělávací problémy žáků. Součástí diagnostiky jsou rozhovory s učiteli a zákonnými zástupci žáka. Diagnostika v ŠPP je spíše orientační, je-li nutné upřesnění diagnózy, zpravidla se zákonným zástupcům žáka doporučí návštěva ŠPZ. (Šafrová 2014)

Jako další pracovní náplň školních speciálních pedagogů je ve vyhlášce č. 72/2005 Sb. uvedena intervenční a konzultační práce. Zahrnuje například krátkodobou i dlouhodobou individuální péči poskytovanou žákům se SVP. Spolupracuje s třídními i ostatními učiteli a zákonnými zástupci žáků na vytváření individuálních vzdělávacích plánů (IVP) a plánů pedagogické podpory (PLPP). Průběžně vyhodnocuje účinnost poskytovaných podpůrných opatření (PO) přiznaných žákům a v případě potřeb navrhuje jejich úpravy. Nabízí konzultace pro pedagogické pracovníky a zákonné zástupce žáků.

Vyhláška č. 72/2005 Sb. dále zmiňuje metodickou, koordinační a vzdělávací činnost. Jde o metodickou pomoc dalším pedagogickým pracovníkům při vzdělávání žáků se SVP. Koordinuje a metodicky podporuje asistenty pedagoga. Motivuje asistenty pedagoga ke spolupráci s učiteli a vhodně navádí k tvořivé práci s žáky. (Šafrová 2014) Může nabízet zákonným zástupcům různé besedy a osvětu.

2 Nadaný a mimořádně nadaný žák

2.1 Nadání a mimořádné nadání

Než se budeme zabývat termínem nadaný a mimořádně nadaný žák, uveďme několik pohledů na nadání. Ve slovnících i odborné literatuře najdeme mnoho různých definic a pohledů na nadání. Nejčastěji se setkáme s vnímáním nadání jako vlohy, které jedinci umožňují dosahovat vyšších výkonů než většina populace. Například Hartl (2004) vnímá nadání jako vlohy, díky kterým může jedinec rozvinout své schopnosti ať už tělesné nebo duševní. Baše definuje nadání také jako vlohy. Uvádí že „nadání představuje mimořádně příznivá struktura vlohy speciálního charakteru“. (Baše, 2016, s. 269) Kolář (2012) považuje nadání za psychické a fyzické vlastnosti člověka, které ho díky vlohám, které má, uzpůsobují k výkonům. Ty mohou být v rovině fyzické, intelektové nebo tvůrčí, přičemž jsou tyto výkony nadprůměrné vzhledem k ostatní populaci. U Havigerové se setkáváme s názorem, že nadání jsou vrozené předpoklady k podávání nadprůměrných výkonů. Tyto předpoklady se podle okolností buď rozvinou nebo zakrní. Jsou tedy latentní. Uvádí také více typologií nadání. Dozvídáme se tak například o nadání předmětové, které rozlišuje žáka nadaného jazykově, matematicky, výtvarně i jinak, a to podle předmětu, ve kterém vykazuje dobré studijní výsledky. Zároveň ale upozorňuje, že tato typologie je omezující právě na školní klasifikaci. Nepočítá s nadáním mimo tuto rovinu. (Havigerová, 2011) Stehlíková (2016) považuje nadání za potenciál a přiklání se k zahraniční odborné veřejnosti a pro nadané jedince nabízí pojem lidé s vysokým potenciálem. Nadání se ovšem nevyskytuje pouze v rovině intelektové, sportovní a umělecké, ale je celá řada oblastí, ve kterých se nadání může projevit (Havigerová, 2011). Často bývá pro nadání uváděn jako synonymum pojem talent. Můžeme se ovšem setkat i s rozlišováním mezi nadáním a talentem. Zatímco nadání je vnímáno více v rovině intelektové, talent v rovině umělecké a sportovní. (Havigerová, 2011) Pro účely této práce budeme používat pouze pojmy nadání a mimořádné nadání.

V legislativě se pojem mimořádné nadání sice objevuje, ovšem není definován. Mimořádné nadání je vždy zmíněno ve vztahu k žákům. Můžeme najít pojmy jako jsou mimořádně nadaný žák nebo žák s mimořádným nadáním. Konkrétní definice mimořádného nadání v zákoně není. Pokud bychom ale vzali vymezení mimořádně nadaného žáka, jak je definován ve vyhlášce č. 27/2016 Sb., pak si pod mimořádným nadáním můžeme představit soubor schopností, které jsou zde vyjmenovány.

2.2 Nadaný a mimořádně nadaný žák

Legislativa za nadaného žáka považuje takového žáka, „který při adekvátní podpoře vykazuje ve srovnání s vrstevníky vysokou úroveň v jedné či více oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech.“ Za mimořádně nadaného žáka považuje takového žáka, „jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech.“ (Vyhláška č. 27/2016 Sb. § 27).

Jak poukazuje Stehlíková, ve vyhlášce se nezmiňuje pojem inteligence ani pojem IQ (Stehlíková, 2018). „IQ – inteligenční kvocient označuje míru inteligence...IQ je považováno za standardizované skóre používané jako výstup standardizovaných inteligenčních (a jiných výkonových) psychologických testů k vyčíslení inteligence člověka v poměru k ostatní populaci.“ (Baše, 2016, s. 265). Jinde se ovšem s těmito pojmy v souvislosti s mimořádně nadanými jedinci setkáváme. V České republice jsou za mimořádně nadané jedince považováni lidé s IQ vyšším než 130. Naproti tomu v jiných evropských státech je za mimořádné nadání považováno IQ od 125. Ale samotná výše IQ mimořádné nadání nezaručuje. Jak dále Stehlíková uvádí, IQ testy se dají natrénovat. Aby byl jedinec považován za mimořádně nadaného, pak k vysokému IQ ještě patří schopnost kreativně řešit problémy a zpravidla tito jedinci disponují vysokou citlivostí. (Stehlíková, 2018) O mimořádně nadaných dětech se Stehlíková vyjadřuje, že „jsou tak trochu jiné než ostatní děti. Jsou to děti se specifickým kognitivním a emočním profilem. Přemýšlejí jinak, rychleji, intuitivně, divergentně a komplexně. Cítí a vnímají intenzivněji.“ (Stehlíková 2018, s. 19).

2.3 Specifika nadaného a mimořádně nadaného žáka

O nadaných dětech vznikají různé stereotypy. Například, že všechny nadané děti automaticky uspějí a budou šťastné, protože mají nadprůměrnou inteligenci. Nebo když dítěti nejde matematika, nemůže být nadané, také že se nadané děti dobře učí, nemusí se jim pomáhat nebo jsou chytrější než ostatní děti. (Stehlíková 2018) Každé nadané dítě je jiné, přesto najdeme několik společných jmenovatelů. Jejich vývoj je zpravidla asynchronní, což jsou nerovnoměrnosti ve vývoji. Například nerovnoměrnost mezi emočním a kognitivním vývojem. V některých oblastech jsou napřed ve srovnání s vrstevníky a v jiných pro změnu pozadu.

Často přicházejí s efektivními způsoby řešení problémů, ale prezentují je nevhodným způsobem. Kladou nekonečné otázky, neptají se proč, ale z jakého důvodu. Jsou nadšení pozorovatelé. Jsou velmi motivovaní ve věcech, které je zajímají, ale odmítají rutinní práce. Raději pracují samostatně než ve skupině. Mají velký smysl pro spravedlnost. Bývají netrpěliví při pomalém tempu práce, jsou netolerantní k nedokonalosti, jsou přecitlivělí na kritiku. (Sejvalová, 2024) V metodice pro školní speciální pedagogy jsou uvedeny typické projevy nadaných dětí. Například schopnost zobecňovat, dlouhodobě udržet pozornost, citlivost k detailům, neustálé dotazování, preferování samostatné práce, v některých zájmech jdou velmi do hloubky nebo mají naopak mnoho zájmů, jsou demotivovaní v pro ně primitivních problémech, hůře se adaptují v kolektivu. (Kucharská, Mrázková, 2014)

3 Diagnostika nadání a mimořádného nadání

3.1 Diagnostika v pedagogicko-psychologické poradně

Diagnostika nadání a mimořádného nadání v PPP se řídí vyhláškou č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Služby v PPP jsou pro žáky, jejich rodiče i školy poskytovány zdarma. Výsledkem diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb jsou zpráva a doporučení, kde jsou stanovena podpůrná opatření. § 2b ukládá, že „Postupy, nástroje a metody psychologické nebo speciálně pedagogické diagnostiky musí být standardizované. Není-li to možné, volí poradenská zařízení ty postupy, nástroje a metody, které mají prokazatelný přínos pro diagnosticko-intervenční péči ve vzdělávání žáka“. Vyhláška 27/2016 v § 27 ukládá, že diagnostika a nastavení vzdělávacích potřeb žáka se děje ve spolupráci se školou.

Pro potřeby diagnostiky mimořádného nadání v PPP vydal Národní ústav pro vzdělávání (NÚV) v roce 2011 Standard komplexního vyšetření mimořádného (kognitivního) nadání v PPP. Jeho aktuální verze Standard komplexní diagnostiky mimořádného (intelektového) nadání je z roku 2018. Tento standard není závazný, ale v případě naplňování je zajištěná srovnatelnost výstupů. (NÚV, © 2011–2022/a)

Diagnostika v PPP je zaměřená na oblast rozumových schopností. Pokud se jedná o nadání v oblasti sportu nebo umění, pak PPP vychází z posudku experta a vyšetřuje ostatní oblasti, které mohou mít vliv na průběh vzdělávání. Mimo celkovou úroveň rozumových schopností zkoumá PPP například tvořivost, sociální a komunikační dovednosti, strategie myšlení, paměť, motivace a zájmy. Cílem diagnostiky je zjistit silné i slabé stránky, popsat rozumové i další schopnosti, zjistit faktory ovlivňující nadání, popřípadě popsat handicap, pokud se vyskytuje. Diagnostiku provádí psycholog. Vyšetření psychologem doplňuje speciálně pedagogické vyšetření, které má za cíl posoudit schopnosti a dovednosti podílející se na školní úspěšnosti. Speciální pedagog se zaměřuje na oblasti trivia, způsob osvojování a aplikace dovedností. Speciálně pedagogické vyšetření může odhalit u žáka dvojí výjimečnost, což je mimořádné nadání a zároveň některá ze specifických poruch učení. (NÚV, © 2011–2022/a)

3.2 Diagnostika v soukromých institucích

Diagnostiku nadání nabízejí za úplatu i některé soukromé organizace. V případě testování u soukromých organizací, ovšem žádná legislativa neupravuje závaznost výsledků testování pro školy. Tyto organizace nevydávají školám doporučení.

Například Mensa Česko provádí testování na různých místech České republiky. Testování je možné pro děti od 5 let. Jedná se o testování IQ vlastním testem, který měří pouze fluidní inteligenci. (Mensa Česko, bez data/a) Fluidní inteligence je vrozená a patří sem například logické uvažování a schopnost dávat věci do souvislostí (Mensa Česko, bez data/b)

Nadační fond Qiido nabízí testování nadání. Při podezření na nadání je možnost placeného pretestu. Tento test se ovšem netýká dětí na 2. stupni základních škol. Ty mohou využít nabídky identifikace intelektového nadání nebo sociálně-emoční inteligence. Pro druhostupňové děti je cena každého testování mnohem vyšší. (Qiido, © 2014–2024/a) V případě objednání obou testů je cena za jeden test mírně nižší (Qiido, © 2014–2024/b). Součástí testování je vždy konzultace výsledků a doporučení k dalšímu rozvoji dítěte. K testování intelektového nadání vydá Qiido podrobnou závěrečnou zprávu (Qiido, © 2014–2024/a)

JCMM (dříve Jihomoravské centrum pro mezinárodní mobilitu) nabízí diagnostiku komplexních rozumových předpokladů pro děti ve věku 11 až 19 let. Více informací k testování neudává (JCMM, bez data/a). Pod střešou JCMM ve spolupráci s odborníky z Katedry psychologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity také vznikl systém Invenio (JCMM, 2021). Jedná se o soubor psychodiagnostických testů formou jednoduchých počítačových her. Jsou určeny pro žáky 1.- 6. tříd základní školy (Invenio, c2024/a). Testované jsou indukční usuzování, kvantitativní usuzování, prostorové schopnosti a efektivita učení. Testování probíhá ve škole. Pro žáky je zdarma, ale škola se na testování finančně podílí. (Invenio, c2024/b)

4 Možnosti práce s nadanými

4.1 Legislativa, týkající se edukace nadaných a mimořádně nadaných žáků

Vzdělávání nadaných dětí se věnuje zákon č. 561/2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). § 17 zmiňuje, že školy vytvářejí podmínky pro rozvoj nadání. Nadaným žákům je umožněno uskutečňovat rozšířenou výuku. Na žádost zákonných zástupců může ředitel školy za splnění předepsaných podmínek mimořádně nadané žáky přearadit do vyššího ročníku. Ředitel jim také může na základě § 18 povolit vzdělávání podle IVP. (Zákon č. 561/2004 Sb.)

Vyhláška 48/2005 o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky v § 9 umožňuje řediteli školy se souhlasem zákonného zástupce žáka zařadit nadaného žáka do třídy nebo skupiny žáků s rozšířenou výukou některého předmětu.

Dalším legislativním dokumentem, který vymezuje formu podpory pro nadané a mimořádně nadané žáky je vyhláška 27/2016 o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. § 27 definuje pojmy nadaný žák a mimořádně nadaný žák (viz výše podkapitola č. 2.2). Uvádí, že zjišťování nadání provádí ŠPZ. Všeobecně je ve vyhlášce uvedeno, že ředitel školy může vytvářet skupiny pro nadané žáky, žákům může být rozšířen obsah vzdělávání nad rámec stanovený příslušným vzdělávacím programem a se souhlasem ředitele školy se nadaní žáci mohou účastnit stáží v jiné škole. Mimořádně nadaný žák se může dle § 28 vzdělávat podle IVP. V § 30 jsou upřesněny podmínky pro přearazení žáka do vyššího ročníku. Žákům nadaným a mimořádně nadaným může být přiznáno podpůrné opatření stupně 1 až 4 (PO1 až PO4) (Vyhláška 27/2016 Sb.).

4.2 Metodika práce školního speciálního pedagoga

NÚV vydal roku 2014 Metodiku práce školního speciálního pedagoga, která je souhrnem doporučení pro práci školního speciálního pedagoga a věnuje se i možnostem podpory rozvoje nadaných žáků. Představeny jsou dva základní přístupy. První je formou akcelerace, kdy žák může přeskočit některé ročníky a přestoupit tak do vyššího ročníku. Druhý přístup je formou obohacování osnov, kdy žák učivo prohlubuje. Jedná-li se o žáka mimořádně nadaného, pak může jít o úpravu vzdělávání dle IVP. Školní speciální pedagog má provádět

pravidelné depistáže, doporučují se také individuální diagnostická šetření. U žáků potenciálně nadaných má školní speciální pedagog doporučit zákonným zástupcům, aby s žákem navštívili ŠPZ za účelem diagnostiky nadání. V případě potvrzení nadání má školní speciální pedagog vytvořit podmínky pro vzdělávání tohoto žáka. Školní speciální pedagog by měl k nabídce rozvoje nadaných žáků přistupovat kreativním způsobem podle roviny, ve které se nadání projevuje. U nadání v jazykové rovině je to například podpora vytváření vlastních textů, v matematicko-logické rovině se doporučuje podpora formou nákupu logických a strategických her, které mohou žáci využívat i mimo výuku, v nabídce mohou být rébusy. V případě nadání v hudební nebo sportovní rovině se doporučuje reprezentace školy nebo prezentace dovedností před ostatními. Doporučuje se, aby školní speciální pedagog sledoval možnosti rozvoje a vzdělávání žáků i mimo školní zařízení, aby znal nabídky organizací zabývajících se nadanými a v případě zájmu vhodnou formu žákům nabídl. Školní speciální pedagog má poskytovat podporu také učitelům nadaných žáků, diskutovat s nimi vhodné formy a metody výuky. Školní speciální pedagog by měl dále učitele upozornit na specifika nadaných žáků a poskytnout jim potřebný prostor pro sdílení obtíží týkajících se vzdělávání nadaného žáka. Cenným zdrojem informací, jak pracovat s nadanými žáky, jsou jejich rodiče, proto by s nimi měl školní speciální pedagog úzce spolupracovat. V případě nadaných žáků je nutná důslednost v dohledu nad dokončováním i jednodušších úkolů a kontrola nad tím, aby žáci nebyli přetěžováni. (Kucharská, Mrázková, 2014)

4.3 Spolupráce s organizacemi zabývajícími se nadáním

V České republice působí organizace, které se zaměřují na nadané a mimořádně nadané děti, na které se školní speciální pedagog může obracet ohledně podpory nadaných žáků. Tyto organizace poskytují hlavně informace o nadání a podporu pro rodiče a pedagogy. Dále nabízí volnočasové aktivity pro děti a pro školy navrhuje různé podpůrné programy. U některých se můžeme setkat s nabídkou diagnostiky nadání. NÚV na svých internetových stránkách odkazuje na tyto organizace: Akademie nadání, Asociace pro mládež, vědu a techniku (AMAVET), Asociace mladých debujárů České republiky (Debujáři cz), Centrum nadání, Jihomoravské centrum pro mezinárodní mobilitu (JCMM), Mensa Česko, Nadané děti, Sdružení na podporu talentované mládeže ČR a Společnost pro talent a nadání (STaN) (NÚV, © 2011–2022/b). Tento výčet není úplný. Organizace, které na území České republiky působí a nabízí formu podpory nebo spolupráce základním školám, si v této práci představíme blíže.

Národní pedagogický institut ČR

Národní pedagogický institut ČR (NPI ČR) je organizace řízená přímo MŠMT a realizuje projekt Systém podpory nadání. Pro účely prezentace aktivit nabízených Systémem podpory nadání byly zavedeny internetové stránky Talentovani.cz. Nalezneme zde užitečné odkazy, články, videa, informace k soutěžím a jiné. Aktivity zde nabízené nejsou určené jen pro školy, ale i jednotlivým pedagogům, nadaným žákům a jejich rodičům. (NPI ČR, bez data/a) NPI ČR organizuje různé jazykové, matematické, dějepisné a literární soutěže (NPI ČR, bez data/b). Stěžejní jsou v Systému podpory nadání takzvané krajské Sítě podpory nadání, které jsou vytvořeny na každém krajském pracovišti NPI ČR. Za krajskou Síť podpory nadání je zodpovědný krajský koordinátor, na kterého se mohou obracet pedagogové, žáci i rodiče. Krajský koordinátor nabízí nejen informace, ale i metodickou podporu a je ve spojení s pedagogicko-psychologickými poradnami. Krajskou síť tvoří zástupci škol, zástupci školských zařízení, zástupci nevládních a neziskových organizací, které se věnují nadaným a odborná pracoviště. Neodmyslitelnou součástí sítě jsou také zástupci krajské správy a odborníci například z řad psychologů a pedagogů. (NPI ČR, bez data/c)

Centrum rozvoje nadaných dětí

Tématem nadaných dětí se zabývá Centrum rozvoje nadaných dětí pod Katedrou psychologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně. Jedná se o skupinu pedagogů a studentů katedry psychologie. (Nadané děti, c2024/a) Jeho působnost je převážně v Jihomoravském kraji, kde asi nejznámější je projekt Invenio, jak již bylo představeno výše v podkapitole 3.2. Invenio ale není jediný diagnostický nástroj, kterým Centrum rozvoje nadání disponuje. Další je test pro identifikaci nadaných žáků v matematice, určený žákům 3. – 5. tříd. (Nadané děti, c2024/c) Centrum rozvoje nadání provozuje internetové stránky Nadané děti, kde jsou informace týkající se nadání jako například různé odkazy na publikace, videa a články. Informace zde najdou i rodiče nadaných dětí. (Nadané děti, c2024)

Mensa Česko

Asi nejznámější organizací, která se zaměřuje na jedince s nadáním je Mensa. Založena byla roku 1946 v Oxfordu. Na počátku české Mensy byla psycholožka Hana Drábková, která se zabývala výzkumem dědičnosti inteligence. V roce 1968 navštívila Anglii a chtěla založit Mensu v České republice. Srpnové události toho roku ale založení Mensy neumožnily. Stalo se tak až v roce 1991, kdy byla česká Mensa oficiálně založena. V roce 1992 byla založena také Dětská Mensa. Od roku 2023 je oficiální název Mensa Česko. (Mensa, bez data/c) Členem

Mensy se může stát každý, komu vyjde v mensovním testu IQ vyšší než 130 (Mensa, bez data/d). Členy Dětské Mensy se mohou stát děti ve věku 5-16 let, které projdou úspěšně testováním. Hlavním posláním Dětské Mensy je vyhledávání a rozvoj nadaných dětí. (Mensa, bez data/e) Podporuje školy, které se věnují nadaným dětem a zajišťuje pro tyto školy metodickou pomoc. Po splnění povinných podmínek může být škole udělen titul Škola spolupracující s Mensou Česko. Z těchto podmínek můžeme zmínit např. testování IQ Mensou nebo účastnit se Logické olympiády. (Mensa, bez data/f) Na webových stránkách Dětské Mensy můžeme najít mnoho tipů na rozvoj a podporu nadaných dětí, jako např. odkazy na různé vědomostní a logické soutěže, na projekty pro nadané žáky, na literaturu pro děti, rodiče, pedagogy a na různé elektronické zdroje. Také zde najdeme inspiraci na deskové hry, karetní hry a také hry pro mobilní aplikace nebo PC hry. Pro nadané děti je možné po splnění podmínek zřídit Kluby nadaných dětí nebo Herní kluby. (Mensa, bez data/g)

Qiido

Qiido je nadační fond, který byl založen v roce 2014. V zakládací listině se můžeme dočíst, že hlavním účelem vzniku nadačního fondu, je podpora rozvoje „intelektového potenciálu a sociální inteligence dětí za účelem zvýšení ekonomické prosperity a celosvětového renomé České republiky.“ (Qiido, © 2014–2024/c) Na internetových stránkách nadačního fondu jsou uvedena specifika nadaných dětí (Qiido, © 2014–2024/d). Qiido umožňuje zpoplatněnou diagnostiku intelektového nadání dětí (Qiido, © 2014–2024/a). Fond nabízí podporu a pomoc nejen školám a pedagogům, ale hlavně dětem a jejich rodičům. Ti si mohou vybrat z nabídky, které jim Qiido nabízí. Ať už přímou podporu prostřednictvím konzultací a poradenství, tak možnost zakoupení různých vzdělávacích materiálů. (Qiido, © 2014–2024/e) Školy mohou využít depistáže ve výuce, pro vytipované – nominované děti nabízí Qiido testování zmíněné v podkapitole 3.2 (Qiido, © 2014–2024/f). U testování nabízí konzultaci k výsledkům a doporučení, jak dále dítě rozvíjet. Konzultovat mohou rodiče i pedagogové. (Qiido, © 2014–2024/a) Dále mohou školy využít pomoci při nastavování 1. stupně podpůrných opatření. Pro pedagogy je zde možnost využít nabídky různých vzdělávacích akcí podle potřeb školy. Qiido dále nabízí ředitelům mentoring, odborné vedení, supervizi a možnost využití rad odborného konzultanta. Pořádá konference a setkání, kde si pedagogové mohou vyměňovat zkušenosti a navzájem se inspirovat. (Qiido, © 2014–2024/f) Nadační fond Qiido nabízí školám možnost spolupráce ve třech programech. Jsou to Partnerská škola, Podporovaná škola nebo Podpořená škola. Ve všech programech hradí škola náklady 20 % a zbylých 80 % je hrazeno z nadačního fondu. (Qiido, © 2014–2024/g)

JCMM

Další organizace, na kterou se nejen školy mohou obrátit je JCMM. Podporu zde najdou ředitelé škol i jednotliví pedagogové, nadané děti a studenti i jejich rodiče. Působí hlavně v Jihomoravském kraji. (JCMM, bez data/b) Školy mohou využít testování žáků a vyhledávání nadaných přímo na půdě školy. JCMM provozuje také pro pedagogy poradenství ohledně nadání a nadaných dětí a situací, které v souvislosti s nadáním nastávají nebo mohou nastat. Organizace dále nabízí databázi úloh, kde jsou podle oblastí, stupně vzdělávání a předmětu rozděleny pracovní listy k volnému využití. JCMM pořádá každoročně pro pedagogy řadu přednášek zaměřených na témata týkajících se nadání. (JCMM, bez data/c) Na JCMM se mohou obracet i samotní žáci a studenti. Jsou jim k dispozici psychologičky nabízející individuální psychologickou pomoc. Mohou se zapojit do rozvojových skupin, MiND Clubu nebo Debatního klubu. Přihlásit se mohou na N-exkurze pro věkovou skupinu druhého stupně základních škol nebo T-exkurze pro žáky středních škol. (JCMM, bez data/d) Pokud žák projde testováním pro PPNS (program podpory nadaných studentů), může dostávat od prvního ročníku střední školy až po třetí ročníky vysoké školy z JCMM stipendium (JCMM, bez data/e). JCMM dále nabízí pro nadané děti příměstské tábory. Nadaní žáci se také mimo jiné mohou obracet na mentory z jednotlivých oborů, kteří jsou připraveni stát se jejich průvodci v oblasti vzdělání a odpovídat na jejich dotazy, popřípadě je nasměrovat k cíli. (JCMM, bez data/d) JCMM nabízí pomoc i rodičům nadaných dětí. Ti se mohou na centrum obracet v případě, že chtějí své dítě nechat otestovat, zda je nadané, a také je jim nabízeno poradenství. Rodiče se mohou setkávat v rodičovské skupině s jinými rodiči nadaných dětí a je pro ně připravena řada přednášek, které se dotýkají tématu nadaných. (JCMM, bez data/f)

Centrum nadání

Obecně prospěšná společnost Centrum nadání se nadaným dětem věnuje od roku 2005. V jeho čele působí odborníci z řad pedagogů a psychologů. Centrum nadání vzniklo za účelem poskytování služeb školám a rodinám s nadanými dětmi. (Centrum nadání, o.p.s, c2024/a) Nabízí pedagogickou diagnostiku v rámci diagnostických dnů. Jedná se o období testů studijních předpokladů. Účastnit se mohou jednotlivé děti nebo žáci v rámci diagnostických dnů ve školách. (Centrum nadání, o.p.s, c2024/b) Centrum nadání nabízí pro děti i jejich rodiny různé volnočasové aktivity a příměstské a pobytové campy. Pro školy má přichystané kurzy různého zaměření od přímé práce s nadanými žáky až po organizaci výuky. (Centrum nadání, o.p.s., c2024/a)

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Výzkumný problém

Praktická část bakalářské práce se zaměřuje na zmapování stavu péče o nadané a mimořádně nadané žáky na druhém stupni běžných základních škol v Jihomoravském kraji. Konkrétně nás zajímá jakou roli v péči o nadané a mimořádně nadané žáky zastává školní speciální pedagog. Chceme prozkoumat, kolik je na školách, kde působí, nadaných a mimořádně nadaných žáků. Dále nás zajímá, zdali je těmto žákům školami poskytována podpora. Chceme také zjistit, v jaké míře je poskytována a jak se v této věci školní speciální pedagog zapojuje. Žáci nadaní a mimořádně nadaní jsou žáci s odlišným způsobem myšlení a často mají jiné potřeby vzdělávání než většina jejich spolužáků. Na školách se na ně ale většinou takto nepohlíží. Tato práce chce na tento fakt poukázat. A také chce upozornit na skutečnost, že je identifikováno malé procento nadaných a mimořádně nadaných žáků, a že se jim nevěnuje péče v dostatečné míře. Školní speciální pedagog pečuje o žáky se SVP a dle doporučení NÚV z roku 2014, kdy vyšla metodika pro školní speciální pedagogy, spadají do jeho působnosti i žáci nadaní a mimořádně nadaní (Kucharská, Mrázková, 2014). Prozkoumání skutečného stavu podpory nadaných a mimořádně nadaných žáků a péče o ně ze strany škol a hlavně školních speciálních pedagogů, je důležitým odrazovým můstkem pro zamyšlení nad změnou, kterou tito žáci potřebují.

6 Metodologie výzkumu

Pro výzkumnou část byla zvolena metoda kvantitativního výzkumu pomocí dotazníkového šetření. Pro tuto metodu jsme se rozhodli pro její výhody, kdy během krátkého časového úseku můžeme oslovit velkou skupinu respondentů. Dotazník vytvořený v online prostředí má výhody i pro samotné respondenty. Může probíhat zcela anonymně, jeho vyplnění nebývá časově náročné a respondent jej může vyplnit kdykoliv a odkudkoliv. Dotazník je součástí přílohy č. 1.

6.1 Výzkumné cíle, otázky a hypotézy

Hlavním cílem této bakalářské práce je zmapování, zda a jak školní speciální pedagogové poskytují podporu nadaným a mimořádně nadaným žákům druhého stupně běžných základních škol.

Dílčí cíle jsou

- Zjistit, kolik je v oslovených školách identifikováno nadaných nebo mimořádně nadaných žáků.
- Zjistit, jestli a jaká je nadaným a mimořádně nadaným žákům poskytována podpora.

Hlavní výzkumná otázka, kterou si autorka pokládala, je, zda a jak školní speciální pedagogové na běžných základních školách pracují s nadanými a mimořádně nadanými žáky druhého stupně.

Dílčí otázky jsou:

- Jaké žáky školy považují za nadané a mimořádně nadané?
- Poskytují školy nadaným a mimořádně nadaným žákům podporu?
- Jaká forma podpory je nadaným a mimořádně nadaným žákům poskytována?
- Pracuje více žáků ve své kmenové třídě na náročnějších úkolech nebo více žáků navštěvuje vyšší ročníky?
- Zakládají školy pro nadané žáky skupiny, ve které se vzdělávají žáci stejných nebo různých ročníků v některých předmětech?
- Mají nadaní a mimořádně nadaní žáci možnost konzultovat své vzdělávání s mentorem?
- Spolupracují školní speciální pedagogové s organizacemi, které se zabývají pomocí nadaným dětem?

Na základě vytyčených cílů, byla stanovena tato hypotéza:

H – Větší podporu mají nadaní a mimořádně nadaní žáci, u kterých bylo nadání nebo mimořádné nadání diagnostikováno v PPP než nadaní a mimořádně nadaní žáci, u kterých nadání nebo mimořádné nadání v PPP diagnostikováno nebylo.

6.2 Metoda sběru dat

Byla zvolena metoda sběru dat pomocí nestandardizovaného dotazníku vlastní konstrukce. Díky dotazníku jsme mohli v relativně krátkém časovém úseku získat data od většího množství oslovených respondentů. Dotazník měl celkem 21 položek. Z toho bylo 8 položek otevřených, 9 polouzavřených a 4 uzavřené. Jednotlivé položky byly zvoleny na základě vytyčených výzkumných otázek. Samotný dotazník byl vytvořen přes platformu Survio. Dotazník byl otestován u jednoho školního speciálního pedagoga. Celková doba vyplnění byla cca 10 minut. Školní speciální pedagog vyjádřil zájem o téma a doporučil rozlišit v dotazníku položku, která zjišťuje počet podporovaných nadaných a mimořádně nadaných žáků na dvě položky zjišťující počet podporovaných nadaných a mimořádně nadaných žáků diagnostikovaných v PPP a nadaných a mimořádně nadaných žáků bez diagnostiky v PPP. Školní speciální pedagog vysvětlil, že se jedná o finanční hledisko možné podpory. Na základě doporučení byl dotazník upraven.

6.3 Výběr respondentů výzkumného šetření

Průzkum byl realizován v Jihomoravském kraji na běžných základních školách, jejichž zřizovatelem je stát a působí v nich na druhém stupni školní speciální pedagog. Dle seznamu škol na atlasu školství je v Jihomoravském kraji 463 základních škol, jejichž zřizovatelem je stát, kraj nebo obec (P.F. art, 2024). Nabízela se možnost podle tohoto seznamu jednotlivé školy vyhledat na internetu a ověřit si podle zveřejněných informací, zda na nich působí školní speciální pedagog. Tato cesta se však jevila zdlouhavá a nepřesná, jelikož informace na internetových stránkách jednotlivých škol nemusejí být aktuální. Jako efektivnější způsob byla zvolena možnost využít informací, které školy každoročně udávají do matrik. Školy, kde působí speciální pedagog jsme se tedy rozhodli zjistit z matrik. Proto byla telefonicky a poté po domluvě také emailem oslovena vedoucí referentka pro vzdělávání v Jihomoravském kraji.

Z údajů, které školy každoročně vyplňují do matriky, nám poskytla seznam škol, kde působí speciální pedagog. Celkem bylo v seznamu 154 základních škol, na kterých působí speciální pedagog.

6.4 Popis průběhu výzkumného šetření

Průzkum proběhl v průběhu měsíce února a první poloviny března 2024. Osloveni byli všichni školní speciální pedagogové působící na základních školách v Jihomoravském kraji. V prvním kole oslovila emailem všechny školní speciální pedagogy metodička školních speciálních pedagogů Jihomoravského kraje. Tato možnost distribuce se naskytla ještě před vyhledáním kontaktů na jednotlivé školní speciální pedagogy prostřednictvím internetových stránek škol. Po jejím rozeslání odkazu na dotazník, byly během tří dnů vyplněny pouze 3 dotazníky. Emailové adresy metodička zpočátku neposkytla z důvodu neodsouhlasení jednotlivými pedagogy, neboť v seznamu měla nejen pracovní, ale i soukromé kontakty. Aby se návratnost dotazníků zvýšila, byl odkaz na dotazník zveřejněn na sociální síti ve skupině založené pro sdílení speciálních pedagogů. Po zveřejnění byly vyplněny 4 dotazníky. Z důvodu stále nízké návratnosti byly vyhledány emailové kontakty na školní speciální pedagogy na internetových stránkách jednotlivých škol, které byly v seznamu dodaném vedoucí referentkou pro vzdělávání v Jihomoravském kraji. V seznamu bylo 154 základních škol, kde je veden speciální pedagog. Podle údajů z internetových stránek jednotlivých škol bylo zjištěno, že školní speciální pedagog působí na 104 základních školách. Proběhlo tedy druhé kolo distribuce odkazu na dotazník. Těmto pedagogům byl zaslán email, kde se autorka dotazníku ve stručnosti představila, vysvětlila cíle šetření a byl přiložen odkaz na dotazník. Za tři dny se návratnost dotazníků zvýšila ze 7 na 25. Někteří oslovení pedagogové na email reagovali s informací, že na jejich škole je pouze první stupeň. To poukázalo na chybu, že školy, kde je pouze první stupeň, nebyly ze seznamu vyjmuty. Proto proběhla kontrola seznamu a školy, kde je pouze první stupeň, byly ze seznamu vyřazeny. Celkem tedy zůstalo 91 základních škol Jihomoravského kraje, kde působí ve školním poradenském pracovišti školní speciální pedagog. Během týdne bylo vyplněno celkem 34 dotazníků, což je 37,4% návratnost. Školní speciální pedagogové byli tedy osloveni ve třetím kole opětovným rozesláním emailu s odkazem na dotazník. To zvýšilo počet odevzdaných dotazníků na celkových 50, to je 54,95 % ze všech oslovených školních speciálních pedagogů.

7 Získaná data

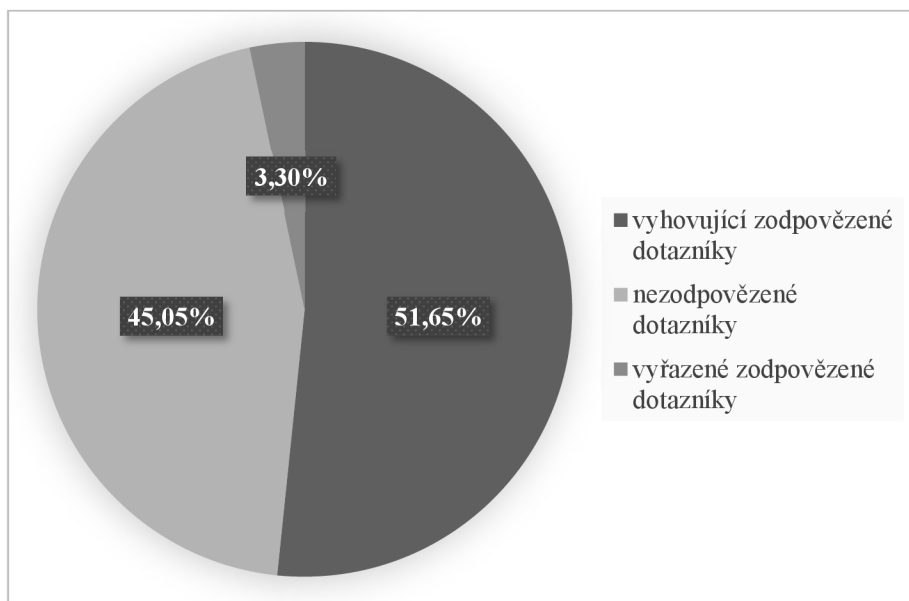
V další části práce jsou prezentována získaná data. Pro větší přehlednost je tato část rozdělena do sedmi podkapitol a odpovědi na některé položky dotazníku jsou tematicky seskupeny.

7.1 Počet respondentů

Vzhledem k tomu, že jsme se rozhodli pro průzkum na běžných základních školách v Jihomoravském kraji, první položka v dotazníku byla položka filtrační. „Filtrační položky se používají při zkoumání problémů, které se netýkají celého souboru zkoumaných jedinců. Filtrační položky se zpravidla zařazují před položky základní a mají za úkol eliminovat ty jedince, kteří pro šetření nemají význam.“ (Chrásková 2016, s. 161) Tato položka (Jsem školní speciální pedagog působící na běžné základní škole v Jihomoravském kraji) zjišťuje, zda je respondent školní speciální pedagog na běžné základní škole v Jihomoravském kraji. Na školách mohou působit i speciální pedagogové, kteří ovšem nejsou školní speciální pedagogové. V matrikách se nerozlišuje, zda je speciální pedagog zároveň i školní speciální pedagog. A také po zveřejnění odkazu na sociální síti, bylo cílem této položky dotazníku eliminovat případné školní speciální pedagogy z jiných krajů a speciální pedagogy působící v základních školách speciálních. Na tuto položku dotazníku odpověděli kladně všichni respondenti. Celkem dotazník vyplnilo 50 respondentů. 3 zodpovězené dotazníky bylo nutné vyřadit, neboť v odpovědích byly nesrovnalosti, kdy respondenti uváděli, že se u nich na škole nevyskytují nadaní ani mimořádně nadaní žáci diagnostikovaní v pedagogicko-psychologické poradně, ale u dalších položek uvedli, že těmto žákům škola poskytuje podporu. Vše je uvedeno v tabulce č. 1 a přiložen je graf č. 1.

Návratnost dotazníků	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
oslovených školních speciálních pedagogů 2. st. ZŠ	91	100,00
vyhovující zodpovězené dotazníky	47	51,65
nezodpovězené dotazníky	41	45,05
vyřazené zodpovězené dotazníky	3	3,30

Tabulka č. 1 Návratnost dotazníků

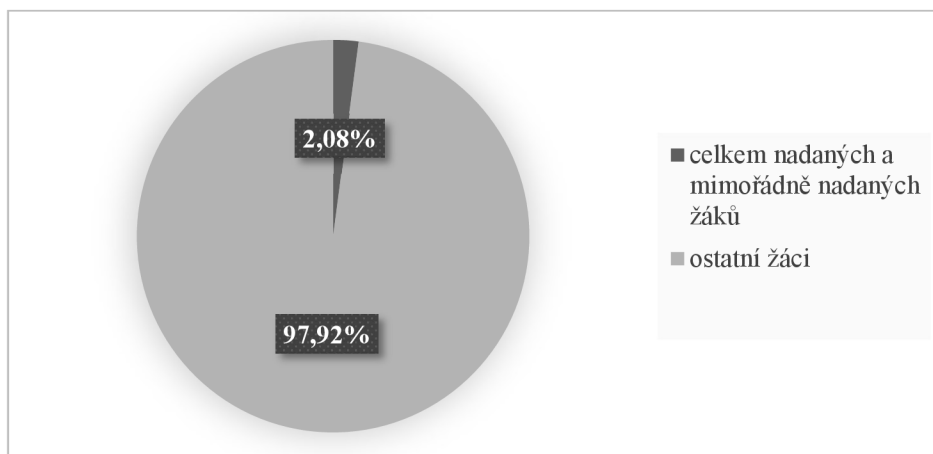
Graf č. 1 – Návratnost dotazníků

7.2 Počet žáků ve školách

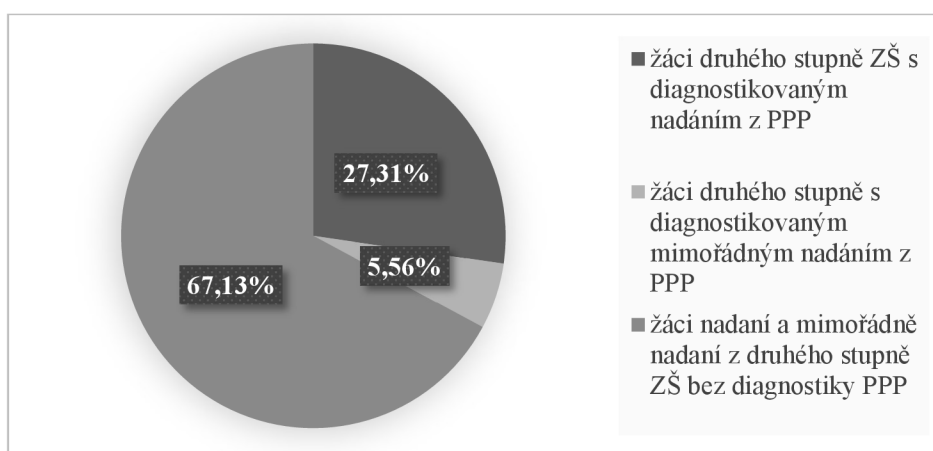
V této kategorii jsou zařazeny položky dotazníku 2–5. V Tabulce č.2 jsou uvedeny celkové údaje ze všech těchto položek dotazníku. V Grafu č. 2 je znázorněno, jaké procentuální zastoupení mezi ostatními žáky běžných základních škol mají celkem nadaní a mimořádně nadaní žáci diagnostikovaní i nediodagnostikovaní v PPP. Graf č. 3 vyjadřuje podíl nadaných žáků diagnostikovaných v PPP, mimořádně nadaných žáků diagnostikovaných v PPP a žáků nadaných a mimořádně nadaných bez diagnostiky z PPP.

	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
žáci navštěvující 2. stupeň ZŠ	10409	100
žáci druhého stupně ZŠ s diagnostikovaným nadáním z PPP	59	0,57
žáci druhého stupně s diagnostikovaným mimořádným nadáním z PPP	12	0,12
žáci druhého stupně s diagnostikovaným nadáním a mimořádným nadáním z PPP	71	0,68
žáci nadaní a mimořádně nadaní z druhého stupně ZŠ bez diagnostiky PPP	145	1,39
celkem nadaných a mimořádně nadaných žáků	216	2,08
ostatní žáci	10193	97,92

Tabulka č. 2 Zastoupení nadaných žáků na 2. stupni běžných základních škol

Graf č. 2 – Poměr žáků nadaných a mimořádně nadaných a žáků ostatních

Graf č. 3 – Nadaní a mimořádně nadaní žáci s diagnostikovaným a nedialogikovaným nadáním

Celkový počet žáků na 2. stupni ZŠ ve všech 47 školách je 10 409. 13 škol uvedlo, že se u nich vyskytují nadaní a mimořádně nadaní žáci diagnostikovaní v PPP a dohromady uvedlo 59 žáků s diagnostikovaným nadáním z PPP a 12 s diagnostikovaným mimořádným nadáním v PPP. To je celkem 71 žáků, kterým bylo diagnostikováno v PPP nadání nebo mimořádné nadání. 19 škol uvedlo, že se u nich vyskytují nadaní a mimořádně nadaní žáci bez diagnostiky v PPP a dohromady uvedlo 145 žáků, o kterých se školní speciální pedagogové domnívají, že jsou nadaní nebo mimořádně nadaní. V devíti školách se vyskytují žáci nadaní a mimořádně nadaní diagnostikovaní v PPP a současně i žáci nadaní a mimořádně nadaní, kteří nejsou diagnostikováni v PPP. Počty škol udávajících nadané a mimořádně nadané žáky jsou uvedeny v tabulce č.3.

	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Celkový počet škol	47	100,00
Školy uvádějící nadané a mimořádně nadané žáky diagnostikované v PPP	13	27,66
Školy uvádějící nadané a mimořádně nadané žáky nediodagnostikované v PPP	19	40,43
Školy uvádějící nadané a mimořádně nadané žáky diagnostikované a současně i nediodagnostikované v PPP	9	19,15

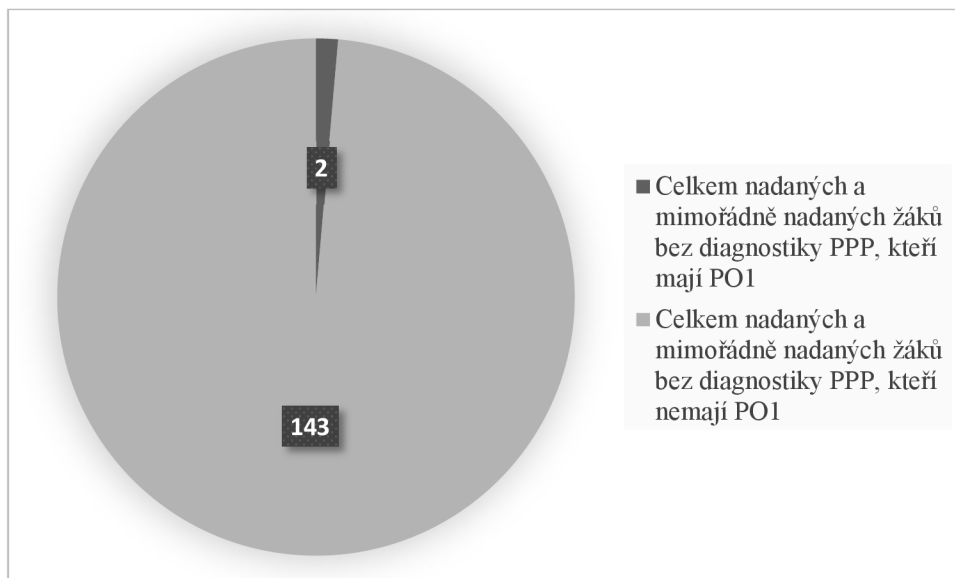
Tabulka č. 3 Školy s nadanými a mimořádně nadanými žáky

7.3 Rozpoznání nadání a mimořádného nadání školou

Šestá položka dotazníku je první otevřenou otázkou a zjišťuje, na základě čeho školní speciální pedagogové uvažují, že jsou jimi vytipovaní žáci nadaní nebo mimořádně nadaní. Všechny odpovědi na tuto položku dotazníku jsou uvedeny v příloze č. 2. Nejčastější odpovědí bylo, že na nadání se u žáků přišlo prostřednictvím nějakého testování. Ve dvou případech se na nadané žáky přišlo díky testování Invenio. Po jednom případě to bylo na základě speciálně pedagogické diagnostiky a testu provedeného školní psycholožkou. V jednom případě se na nadání přišlo až při kariérním poradenství. Na jedné škole probíhají pravidelné depistáže a rozhovory s žáky. Druhou nejčastější odpovědí bylo, že žáci mají svoji práci udělanou rychle a vynikají nad spolužáky. Dále byl společný jmenovatel také účast v soutěžích. Další odpovědi byly, že žáci vykazují tzv. nadané chování, mají odlišný způsob přemýšlení, jiný způsob řešení problémů, doptávají se, mívají jiný druh otázek, jdou do hloubky problému. Rádi bádají a hledají řešení zadaného úkolu. Jejich vědomosti přesahují běžný rámec výukových předmětů. V jednom případě poukazují na výborné výsledky v matematice a zmiňují talent a úspěšnost.

7.4 Podpora PO1 u nediodagnostikovaných žáků

Sedmá položka dotazníku zjišťuje, zda je žákům nadaným a mimořádně nadaným bez diagnostiky v PPP poskytnuto PO1. Kladná odpověď byla zvolena pouze v jednom případě a uvedeni byli 2 žáci z celkového počtu 145 nadaných a mimořádně nadaných žáků bez diagnostiky v PPP, jak můžeme názorně vidět v grafu č. 4.

Graf č. 4 Poskytnutí POI u žáků nadaných a mimořádně nadaných bez diagnostiky v PPP

7.5 Poskytování podpory nadaným a mimořádně nadaným žákům

Tato kategorie obsahuje výsledky položek 8–10. Ty se zaměřují na zjištění, zda na školách probíhá podpora nadaným a mimořádně nadaným žákům. Ze všech 47 škol uvedlo 12, že poskytuje podporu nadaným a mimořádně nadaným žákům diagnostikovaným v PPP. Stejný počet škol uvedlo, že poskytují podporu nadaným a mimořádně nadaným žákům nediodagnostikovaným v PPP. Údaje jsou uvedeny v tabulce č.4.

	Počet škol poskytujících podporu	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Celkový počet škol	47	100,00
Školy uvádějící nadané a mimořádně nadané žáky diagnostikované v PPP	13	27,66
Školy podporující nadané a mimořádně nadané žáky diagnostikované v PPP	12	25,53
Školy uvádějící nadané a mimořádně nadané žáky nediodagnostikované v PPP	19	40,43
Školy podporující nadané a mimořádně nadané žáky nediodagnostikované v PPP	12	25,53

Tabulka č. 4 Školy podporující nadané a mimořádně nadané žáky

V desáté položce se zjišťovalo, kolik žáků nadaných a mimořádně nadaných ať už s diagnostikou z PPP nebo bez diagnostiky z PPP je ve škole podporováno. Z celkového počtu 216 nadaných a mimořádně nadaných žáků uvedli respondenti 82 nadaných nebo mimořádně nadaných žáků, které školy skutečně podporují. Porovnání je v tabulce č. 5.

	Absolutní počet	Relativní počet v %
Celkem nadaných a mimořádně nadaných žáků	216	100,00
Celkem podporovaných nadaných a mimořádně nadaných žáků	82	37,96

Tabulka č. 5 Celkem podporovaných žáků

7.6 Formy poskytování podpory nadaným a mimořádně nadaným žákům

Skupina položek 11–18 už směřovala ke zjištění konkrétní podpory nadaných a mimořádně nadaných žáků. Pro potřeby tohoto výzkumného šetření již nebylo rozlišováno, zda se jedná o žáky nadané a mimořádně nadané diagnostikované v PPP nebo žáky nadané a mimořádně nadané v PPP nedиагностиkované. Položky 11–17 byly uzavřené, respondenti měli na výběr ze dvou odpovědí. Mohli odpovědět buď ano nebo ne. V případě, že na položku 11–16 odpověděli kladně, bylo požadováno, aby vyplnili konkrétní počet podpořených žáků. V 17. položce bylo pouze zjišťováno, v kolika školách je skupina, ve které se vzdělávají žáci stejných nebo různých ročníků v některých předmětech. Položka 18 byla otevřená a účastníci výzkumu zde měli prostor pro vyjádření, zdali poskytují žákům podporu jinou formou. Konkrétní formu podpory mohli uvést. Souhrn výsledků šetření otázek 11–16 je v tabulce č. 6.

	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Celkem podporovaných nadaných a mimořádně nadaných žáků	82	100,00
Počet žáků navštěvujících některé výukové předměty ve vyšších ročnících	5	6,10
Počet mimořádně nadaných žáků, kteří přestoupili do vyššího ročníku	3	3,66
Počet žáků pracujících samostatně na složitějším učivu ve své kmenové třídě	57	69,51
Počet žáků, kteří jsou v péči školního speciálního pedagoga	24	29,27
Počet žáků, kteří jsou v péči jiného pedagoga – mentora	14	17,07
Počet žáků, kteří jsou uvolněni z části výuky a dochází na specializovaná pracoviště	3	3,66

Tabulka č. 6 Formy poskytované podpory

Z 82 celkem podporovaných žáků je 5 umožněno navštěvovat některé výukové předměty ve vyšších ročnících, 3 žáci přestoupili do vyššího ročníku, 57 žáků pracuje samostatně na složitějším učivu ve své kmenové třídě, 24 žáků je v péči školního speciálního pedagoga, v péči jiného pedagoga – mentora je 14 žáků a 3 žáci jsou uvolněni z části výuky a dochází na specializovaná pracoviště.

Devět školních speciálních pedagogů vyplnilo také položku 18 dotazníku, tedy se vlastními slovy vyjádřili k tomu, jakou jinou formou ve škole podporují žáky nadané a mimořádně nadané. Nejčastěji se v odpovědích objevovalo, že žáci jsou podporováni individuálně. A to například na základě IVP nebo v rámci své třídy podle pokynů konkrétních vyučujících, tak i v jiných třídách nebo institucích. Jako další formu podpory školní speciální pedagogové uvedli, že žáci pracují na nadstavbových úkolech, učivo se rozšiřuje a obohacuje. Dále bylo v odpovědích uvedeno, že žáci pracují v rámci diferenciací výuky, mohou se účastnit webinářů, které financuje škola a byla uvedena forma spolupráce s Mensou. V jednom případě byla zmínka, že jednou týdně v rámci matematiky dochází speciální pedagog a žáci s ním mohou sdílet svá řešení. Výčet všech odpovědí je obsažen v příloze č. 3.

7.7 Doplnující otázky

Devatenáctá položka směřovala přímo k práci školních speciálních pedagogů. Dotazovali jsme se, zda školní speciální pedagogové koordinují péči o nadané žáky. Kladně na tuto otázku odpovědělo 7 respondentů, jak můžeme vidět v tabulce č. 7. To znamená, že koordinaci péče

o nadané a mimořádně nadané žáky má na starosti 14,89 % ze všech zúčastněných školních speciálních pedagogů.

Výzkumná položka	celkem	v %
Počet školních speciálních pedagogů	47	100,00
Máte na starosti koordinaci péče o nadané žáky?	7	14,89

Tabulka č. 7 Koordinace speciálními pedagogy

V předposlední položce nás zajímalo, jestli školy využívají nabídky služeb různých nestátních organizací, jejichž náplní je pomoc a podpora nadaných dětí, jejich rodičů a v neposlední řadě i nabídka podpory pro školy. Šest respondentů odpovědělo kladně. V odpovědích byly uvedeny tyto organizace a sdružení: Mensa, SNPTM ČR, jsmenadani.cz – JCMM a Invenio.

V poslední položce jsme poskytli prostor pro jakékoliv vyjádření nebo doplnění. Celý výčet těchto vyjádření je součástí přílohy č. 4. Nejčastěji se objevovala odpověď, kde respondenti uváděli, že pracují hlavně s žáky s různými poruchami učení. Uváděli, že těchto žáků je velmi mnoho a kapacita pro nadané žáky jim nezbývá. Někteří respondenti se vyjádřili, že pokud je o nadaných žácích neinformují jejich vyučující, tak se o nich ani nedozví. Objevila se zde i odpověď, kdy školní speciální pedagog přiznává, že neví, jak by mohl s nadanými žáky pracovat. Pouze ve dvou případech školní speciální pedagogové popisují konkrétní formu podpory nadaných žáků. Podpora dle jejich slov probíhá například zadáváním práce navíc, řešením obtížnějších úkolů, žáci se mohou účastnit soutěží, někteří mají akceleraci výuky v matematice nebo anglickém jazyce, anebo se jednalo o přestup do vyššího ročníku.

8 Výsledky výzkumu

Na začátku výzkumu, byla stanovena tato hypotéza:

Větší podporu mají nadaní a mimořádně nadaní žáci, u kterých bylo nadání nebo mimořádné nadání diagnostikováno v PPP než nadaní a mimořádně nadaní žáci, u kterých nadání nebo mimořádné nadání v PPP diagnostikováno nebylo.

Formulovali jsme nulovou a alternativní hypotézu:

H_0 – Nadaní a mimořádně nadaní žáci diagnostikovaní v PPP mají stejnou podporu jako nadaní a mimořádně nadaní žáci, u kterých nadání nebo mimořádné nadání v PPP diagnostikováno nebylo.

H_A – Větší podporu mají nadaní a mimořádně nadaní žáci, u kterých bylo nadání nebo mimořádné nadání diagnostikováno v PPP než nadaní a mimořádně nadaní žáci, u kterých nadání nebo mimořádné nadání v PPP diagnostikováno nebylo.

K hypotéze se vztahovaly v dotazníku položky 3, 4, 5, 8 a 9, na jejichž základě byla vytvořena tabulka č. 4. Z těchto údajů víme, že počet škol, ve kterých jsou diagnostikováni nadaní a mimořádně nadaní žáci v PPP, je 13, podporu těmto žákům poskytuje 12 škol. Nadaní a mimořádně nadaní žáci bez diagnostiky z PPP byli rozpoznáni v 19 školách, podporu jim poskytuje 12 škol. Pro potvrzení nebo odmítnutí hypotézy jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát. Pro potřebu testování hypotézy byly vytvořeny tabulky č. 8, 9 a 10.

	Školy nabízející podporu	Školy nenabízející podporu
Školy s žáky s diagnostikou	12	1
Školy s žáky bez diagnostiky	12	7

Tabulka č. 8 Přehled nabízené podpory

Počet stupňů volnosti $f = (r-1).(s-1)$

r – řádek, s – sloupec

$f = (2-1).(2-1) = 1$

	Školy nabízející podporu	očekávaná četnost	Školy nenabízející podporu	očekávaná četnost	
Školy s žáky s diagnostikou	12	9,75	1	3,25	13
Školy s žáky bez diagnostiky	12	14,25	7	4,75	19
	24		8		32

Tabulka č. 9 Kontingenční tabulka

Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² /O
12	9,75	2,25	5,063	0,519
1	3,25	-2,25	5,063	1,558
12	14,25	-2,25	5,063	0,355
7	4,75	2,25	5,063	1,066
Σ	32		32,00	3,498

Tabulka č. 10 Výpočet testového kritéria chí-kvadrát pro kontingenční tabulku

Pro stupeň volnosti 1 a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 jsme našli kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$ (Chrásková 2016, s. 234)
 $3,841 > 3,498$ – nemůžeme odmítnout nulovou hypotézu. Nebyla tedy prokázána souvislost mezi poskytováním podpory žákům nadaným a mimořádně nadaným diagnostikovaným v PPP a žákům nadaným a mimořádně nadaným, kteří v PPP diagnostikováni nebyli.

9 Diskuze

Bakalářská práce se zabývá možnostmi, jaké mají školní speciální pedagogové při rozvoji nadaných a mimořádně nadaných žáků na druhém stupni běžných základních škol. Ve výzkumu bylo využito dotazníkového šetření, kterého se zúčastnili školní speciální pedagogové jihomoravského kraje. V diskusi se nejdříve zaměříme na výzkumné otázky, dále se zamyslíme nad vyslovenou hypotézou, a poté budeme diskutovat samotné výsledky šetření. Také shrneme limity výzkumu a využití v praxi.

9.1 Výzkumné otázky

První dílčí otázkou bylo, **jaké žáky školy považují za nadané a mimořádně nadané**. Zde se potvrzuje, že o specifických těchto dětí se i mezi pedagogy moc neví. Pokud žáci neprošli přímo testováním, ve kterém se nadání může diagnostikovat, pak za nadané se na školách nejvíce považují žáci, kteří mají svoji práci rychle udělanou a vynikají nad spolužáky, a také se účastní soutěží. To zcela jistě odpovídá i nadaným žákům, ovšem, není to jistota, že žáci školně úspěšní, jsou žáci nadaní nebo mimořádně nadaní. Nadaní a mimořádně nadaní žáci občas nad úkoly přemýšlí více do hloubky, což je může v práci velmi zpomalovat. Pedagogům se pak tito žáci mohou jevit i jako podprůměrní. Hlavně mimořádně nadaní žáci přemýšlí jinak, vidí jiné souvislosti a jejich odpovědi na dotazy se někdy zdají nelogické. Ovšem i mezi respondenty se našli pedagogové, kteří nadání rozumí a přesně vyjádřili, kdo jsou nadaní a mimořádně nadaní žáci. Uvedli, že žáci mají odlišný způsob přemýšlení, jiný způsob řešení problémů, mívají jiné otázky, hodně se doptávají, rádi bádají, hledají řešení, vědomosti přesahují běžný rámec výukových předmětů.

Další položenou dílčí otázkou bylo, **zda školy poskytují nadaným a mimořádně nadaným žákům podporu**. Z celkového počtu identifikovaných 216 nadaných a mimořádně nadaných žáků, je podpora poskytována 82 z nich. Můžeme se jen domnívat, z jakého důvodu není poskytována ostatním nadaným a mimořádně nadaným žákům, když se o jejich nadání ví. Na položenou dílčí otázku není jednoznačná odpověď. Nemůžeme říci, že podporování nejsou, protože 82 podporováno je. Ovšem odpověď, že podporování jsou, také není přesná, protože z identifikovaných nadaných a mimořádně nadaných žáků jich 134 podporováno není. A k tomuto číslu bychom měli přičíst žáky, kteří jsou taktéž nadaní nebo mimořádně nadaní, ale v systému školství nejsou rozpoznáni. Proto se jako odpověď nabízí, že žáci nadaní a mimořádně nadaní jsou podporováni nedostatečně.

Třetí dílčí otázka se zaměřuje na **formu podpory nadaným a mimořádně nadaným žákům**. Respondentům byly nabídnuty možnosti na výběr a také se mohli vyjádřit konkrétně, pokud nabídka možností nebyla dostačující. Přehledně jsou nabízené formy podpory uvedeny v tabulce č. 6. Nejvíce žáků má možnost pracovat ve své kmenové třídě na složitějším učivu. Tato forma podpory je organizačně nejjednodušší, což je jistě velká výhoda. Žák nemusí pracovat společně se spolužáky na učivu, které již ovládá, ale může se samostatně vzdělávat a rozvíjet. Učivo může poznávat více do hloubky. Nevýhodou je, že nemusí vždy od pedagoga dostávat potřebnou zpětnou vazbu. Další více frekventovanou odpovědí bylo, že jsou žáci v péči speciálního pedagoga nebo jiného pedagoga – mentora. Takto se mohou žáci rozvíjet podle svých potřeb, je jim věnována individuální péče. Pedagogové mohou obratem reagovat na žákovy potřeby a dotazy a společně mohou diskutovat směr, kterým se žák bude ubírat. Některým žákům je umožněno navštěvovat výukové předměty ve vyšších ročnících. Nabízí se otázka, jaká další podpora bude žákům nabídnuta v případě, že navštěvují předmět v posledním ročníku. Dále jsou žáci, kterým byl umožněn přestup do vyššího ročníku a žáci, kteří jsou z výuky uvolněni a mohou docházet na specializovaná pracoviště. Devět respondentů doplnilo další formy podpory nadaným a mimořádně nadaným žákům, kdy je jim poskytována hlavně individuální péče. Žákům jsou nabízeny nadstavbové úkoly a mohou výsledky své práce konzultovat s pedagogy. Zmíněna byla možnost účastnit se školou hrazených webinářů.

K dílčí otázce, **zda více žáků pracuje ve své kmenové třídě na náročnějších úkolech nebo je více žáků, kteří navštěvují vyšší ročníky**, z šetření vyplývá, že více žáků pracuje ve své kmenové třídě. Neboť takových žáků je 57 a žáků, kteří navštěvují vyšší ročníky je 5.

V pořadí další dílčí výzkumnou otázkou je, **zda školy zakládají pro nadané žáky skupiny, ve kterých se vzdělávají žáci stejných nebo různých ročníků v některých předmětech**. Ve čtyřech školách žáci tuto možnost mají. Výhodou takovéto skupiny je, že ji nemusí nutně navštěvovat pouze nadaní a mimořádně nadaní žáci, ale také žáci, kteří jsou k získávání nových vědomostí motivováni. Tato otevřenost skupiny se jeví žádoucí, jak předcházet šikaně z pomyslného elitářství. Jistě je vhodné, aby výstupy z práce ve skupině byly využitelné i pro ostatní žáky školy. Ve skupině se mohou žáci inspirovat, podporovat. Mohou sdílet radost z bádání. Zároveň ovšem nevypadnou z kolektivu vrstevníků.

Na dílčí otázku, **zda mají nadaní a mimořádně nadaní žáci možnost konzultovat své vzdělávání s mentorem**, již bylo výše zodpovězeno. Na 9 školách tuto možnost žáci mají.

Poslední dílčí otázka si klade za cíl zjistit, **zda školní speciální pedagogové spolupracují s organizacemi, které se zabývají pomocí nadaným dětem.** Šest respondentů tuto spolupráci uvedlo. Ve výčtu byly Mensa, SNPTM ČR, jsmenadani.cz – JCMM a Invenio. Nutno podotknout, že spolupráce s některými organizacemi již není pouze na volbě školního speciálního pedagoga, neboť spolupráce s sebou může nést finanční závazek. Pokud není spolupráce z finančního hlediska možná, pak jistě stojí za zvážení alespoň investice do testování Invenio, které pomůže školám s identifikací nadaných žáků.

Dále byla vyslovena hypotéza, že větší podporu mají nadaní a mimořádně nadaní žáci, u kterých bylo nadání nebo mimořádné nadání diagnostikováno v PPP než nadaní a mimořádně nadaní žáci, u kterých nadání nebo mimořádné nadání v PPP diagnostikováno nebylo. Použitím chí-kvadrátu jsme ovšem zjistili, že zde souvislost nemůžeme prokázat. Autorka při stanovení hypotézy vycházela z domněnky, že pokud je žák diagnostikovaný v PPP, pak škola obdrží doporučení, jak s žákem pracovat, které je závazné. Ovšem při bližším zamyšlení se nad podporou nadaným žákům, se jeví logické, že když je škola nakloněna identifikaci nadání a když samotní pedagogové nadaného žáka umí rozpoznat, pak také mají zájem na jeho rozvoji. Z toho vyvozujeme, že nejspíše více záleží na ochotě školy pracovat s nadanými žáky, než na stanovení samotné diagnózy v PPP.

Na podkladě dílčích výzkumných otázek můžeme zodpovědět hlavní výzkumnou otázku, **zda a jak školní speciální pedagogové na běžných základních školách pracují s nadanými a mimořádně nadanými žáky druhého stupně.**

Ze 47 školních speciálních pedagogů má 7 z nich na starosti koordinaci péče o nadané žáky (Tabulka č. 7). Celkem mají školní speciální pedagogové v péči 24 nadaných a mimořádně nadaných žáků (Tabulka č.6). Mít v péči znamená, že školní speciální pedagog navrhuje učivo nad rámec rámcového vzdělávacího plánu nebo školního vzdělávacího plánu a žáci se speciálním pedagogem konzultují svoje vzdělávání. Takto se o nadané a mimořádně nadané žáky stará celkem 8 školních speciálních pedagogů. Školních speciálních pedagogů, kteří mají na starosti péči o nadané a mimořádně nadané žáky a zároveň jsou koordinátory nadaných je mezi respondenty 5. Celkový počet školních speciálních pedagogů, kteří se alespoň jedním z uvedených způsobů starají o nadané a mimořádně nadané žáky, je 10 (Tabulka č.11). To je necelých 22 % ze všech školních speciálních pedagogů. Můžeme tedy říci, že jedna pětina ze všech školních speciálních pedagogů se nějakou formou zapojuje do podpory nadaným nebo

mimořádně nadaným žákům. Podpora nadanému nebo mimořádně nadanému žákovi ze strany školního speciálního pedagoga, může být i to, že takovému žákovi zajistí péči u jiného pedagoga, nebo mu nastaví podpůrné opatření prvního stupně, může kontrolovat plnění doporučení z PPP. Může také vést a směřovat ostatní pedagogy v péči o nadané a mimořádně nadané žáky a koordinovat práci v podpůrné skupině, kde se mohou vzdělávat žáci stejných nebo různých ročníků v některých předmětech. Nabízí se spolupráce a využití podpory od soukromých organizací zabývajících se podporou a identifikací nadaných dětí.

	Absolutní četnost	Relativní četnost
celkem ŠSP	47	100,00
ŠSP mající v péči nadané a mimořádně nadané	8	17,02
ŠSP mající na starost koordinaci péče o nadané a mimořádně nadané	7	14,89
ŠSP s péčí i koordinací	5	10,64
ŠSP s péčí nebo koordinací	10	21,28

Tabulka č. 11 ŠSP zapojení do podpory nadaným a mimořádně nadaným žákům

9.2 Cíl práce

Prvním dílčím cílem bylo zjistit, **kolik je v oslovených školách identifikováno nadaných nebo mimořádně nadaných žáků.**

V oslovených školách uvedli respondenti celkem 216 nadaných a mimořádně nadaných žáků. Na internetových stránkách organizace Qiido se uvádí, že v České republice je až 220 000 nadaných dětí ve věku od 3 do 15 let. Tento údaj je datován na březen 2021. Zde také z přiloženého obrázku můžeme vyčíst, že nadaných dětí včetně mimořádně nadaných dětí je až 15 %. (Qiido, © 2014–2024/d) Z údajů Českého statistického úřadu bylo k 1.1.2021 v České republice 1 456 382 dětí ve věku 3 až 15 let (ČSÚ, 2022). Jednoduchým výpočtem můžeme ověřit, že skutečně 220 000 dětí je z celkového počtu dětí této věkové skupiny cca 15 %. Viz Tabulka č. 12.

	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Celkem dětí 3-15 let v ČR k 1.1.2021	1 456 382	100,00
Nadaných včetně mimořádně nadaných dětí 3-15 let	220 000	15,11

Tabulka č. 12 Poměr nadaných dětí v %

Pokud tyto informace převedeme na Jihomoravský kraj a provedeme kvalifikovaný odhad, pak ve školním roce 2022/2023, kdy navštěvovalo druhý stupeň ZŠ 47 963 žáků (MŠMT, 2023), by mělo mezi nimi být také 15 % nadaných žáků včetně žáků mimořádně nadaných. To znamená, že ve školním roce 2022/2023 by na druhém stupni základních škol Jihomoravského kraje mělo být cca 7 000 nadaných žáků včetně žáků mimořádně nadaných. Ovšem podle Statistické ročenky školství (StatIS, 2023) ve školním roce 2022/2023 bylo v Jihomoravských základních školách pouze 297 identifikovaných nadaných žáků včetně žáků mimořádně nadaných (Tabulka č. 13).

	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Celkem žáků 2. stupně ZŠ v Jihomoravském kraji ve školním roce 2022/2023	47 963	100,00
Mělo by být nadaných včetně mimořádně nadaných celkem	7 194	15,00
Skutečný počet nadaných včetně mimořádně nadaných žáků v Jihomoravském kraji	297	0,62

Tabulka č. 13 Rozpoznání nadání a mimořádně nadání žáci JMK rok 2022/2023

Předpokládáme, že údaj je pouze pro žáky diagnostikované v PPP. Z celkového počtu žáků navštěvujících druhý stupeň ZŠ v Jihomoravském kraji je to 0,62 % (Tabulka č. 13). Ve výsledcích našeho šetření docházíme k podobnému údaji. Respondenti uvedli, že školu navštěvuje celkem 71 žáků nadaných a mimořádně nadaných diagnostikovaných v pedagogicko-psychologické poradně, což činí pouhých 0,68 % ze všech žáků navštěvujících druhý stupeň základních škol (Tabulka č. 2).

Na školách, které se zúčastnily šetření by také mělo být 15 % nadaných a mimořádně nadaných žáků. V tabulce č. 14 vidíme, že z celkového počtu žáků, což je 10 409, by mělo být 1 561 žáků nadaných včetně žáků mimořádně nadaných. Ovšem rozpoznáných nadaných včetně mimořádně nadaných žáků je 216. To jsou z celkového počtu žáků navštěvujících školy, které se zúčastnily šetření, pouhá 2 %.

	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Celkem žáků 2. stupně ZŠ v zapojených školách	10409	100,00
Mělo by být nadaných včetně mimořádně nadaných celkem	1561	15,00
Skutečný počet všech rozpoznáných nadaných včetně mimořádně nadaných žáků	216	2,08

Tabulka č. 14 Nadání a mimořádně nadání žáci v Jihomoravském kraji

V tabulce č. 15 vidíme, že z počtu 1561 potenciálně nadaných žáků, tvoří identifikovaní žáci cca 14 %. To znamená, že více než 86 % nadaných nebo mimořádně nadaných žáků, je na zapojených školách nerozpoznáno.

	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Mělo by být nadaných včetně mimořádně nadaných celkem	1561	100,00
Skutečný počet všech rozpoznaných nadaných včetně mimořádně nadaných žáků	216	13,84

Tabulka č. 15 Rozpoznání nadání a mimořádně nadání žáci v Jihomoravském kraji

Druhým dílčím cílem bylo zjistit, **jestli a jaká je nadaným a mimořádně nadaným žákům poskytována podpora.**

Jak už jsme uvedli výše, některým nadaným a mimořádně nadaným žákům podpora poskytována je. Tato podpora je různá. Blíže se formám podpory věnuje třetí dílčí výzkumná otázka. Na většině škol mohou žáci pracovat ve své kmenové třídě individuálně na složitějším učivu, na některých školách mají žáci možnost konzultací a vedení mentorem, některé předměty mohou navštěvovat ve vyšších ročnících, některým mimořádně nadaným žákům bylo umožněno přestoupit do vyššího ročníku nebo mají možnost docházet na specializovaná pracoviště.

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zmapování, zda a jak školní speciální pedagogové poskytují podporu nadaným a mimořádně nadaným žákům druhého stupně běžných základních škol.

Jak už bylo uvedeno, zhruba jedna pětina školních speciálních pedagogů nějakým způsobem participuje na rozvoji nadaných a mimořádně nadaných žáků. Přímou práci s nadaným žákem uvádí 8 školních speciálních pedagogů a celkem mají tyto pedagogové v péči 24 žáků. Jeden z těchto respondentů uvádí, že jednou týdně řeší s žáky v hodině matematiky úkoly a navzájem si vysvětlují řešení.

Nejedná se ovšem o všechny žáky, jejichž nadání nebo mimořádné nadání bylo rozpoznáno. Výše je uvedeno, že ze všech potenciálně nadaných žáků bylo rozpoznáno cca 14 %. Z těchto žáků dostává nějakou formu podpory pouze 37,96 %, jak lze vyčíst z tabulky č.5. To jsou jen necelé dvě pětiny žáků, u nichž bylo nadání nebo mimořádné nadání rozpoznáno. Z toho vyplývá, že tři pětiny žáků, o kterých se ví, že jsou nadání nebo mimořádně

nadaní, podporování nejsou. A k těmto žákům musíme přičíst nadané a mimořádně nadané žáky, u kterých nadání nebo mimořádné nadání rozpoznáno není. Ze všech potenciálně nadaných žáků tedy více než 90 % žádnou podporu nemá.

Z odpovědí na otevřené otázky je zřejmé, že by s nadanými žáky rádo pracovalo více školních speciálních pedagogů, ovšem nemají již na péči o nadané žáky kapacitu. V jednom případě bylo uvedeno, že respondent neví, jak by s těmito žáky mohl pracovat.

9.3 Srovnání s podobným výzkumem

Obdobný výzkum na téma podpory nadaných žáků je diplomová práce autorky Hromádkové z roku 2021, která ve své práci zkoumala výskyt a podporu nadaných žáků v Moravskoslezském kraji. Hromádková oslovila 444 základních škol Moravskoslezského kraje, návratnost odpovědí byla 51 % a z toho 23 % škol uvedlo, že se u nich vzdělává nadaný žák. (Hromádková, 2021) Po bližším prozkoumání práce je zřejmé, že jsou to žáci s diagnostikou z PPP a jedná se nejen o druhý stupeň běžných základních škol, ale také o stupeň první. Taktéž v našem výzkumu je návratnost dotazníků 51 % a z toho cca 27 % škol uvedlo, že se u nich vzdělávají nadaní nebo mimořádně nadaní žáci identifikovaní v PPP.

Hromádková (2021) dále uvádí, že pedagogové k identifikaci nadaných žáků používají nejvíce pozorování, analýzu školních výsledků nebo informace od kolegů. Dalo by se říci, že nástroje k identifikaci nadaných žáků samotnými pedagogy jsou shodné i s našim zjištěním, kdy pedagogové považují za nadané ty žáky, kteří jsou dle jejich práce školně úspěšní. Popřípadě to jsou žáci, kteří prošli nějakou formou testování.

Stejně jako nadaní žáci ve školách jihomoravského kraje, mají i nadaní žáci na školách v Moravskoslezském kraji podporu ve formě individualizace výuky, práci ve skupině nebo mají možnost pracovat na rozšiřujícím učivu.

Co se týká spolupráce s organizacemi zabývajícími se podporou nadaných, tak výčet těchto organizací se ve dvou shoduje. A to konkrétně ve spolupráci s Mensou ČR a SNPTM ČR.

Také Hromádkovou zajímalo, jak s nadanými pracuje školní speciální pedagog. Ovšem výzkum je metodou rozhovoru s jedním respondentem, který popisoval práci pouze s jedním nadaným žákem.

9.4 Etická stránka výzkumu

Oslovení respondenti byli seznámeni s cíli výzkumu a jejich účast v dotazníkovém šetření byla dobrovolná a anonymní. Výsledky dotazníkového šetření byly použity výhradně pro tuto bakalářskou práci. Respondenti měli možnost dotazník během jeho vyplňování kdykoliv ukončit a data, která prozatím poskytl, nebyla nikde uložena.

9.5 Limity výzkumu

Limity kvantitativního výzkumu jsou hlavně v návratnosti dotazníků. Autorka musela respondenty oslovit ve více kolech, aby vzorek získaných odpovědí mohl být považován za reprezentativní. Celkově nízkou návratnost dotazníků si vysvětluje tím, že v poslední době je hlavně na sociálních sítích velmi mnoho odkazů na různé dotazníky pro závěrečné práce. Dále samotný dotazník se týkal práce školních speciálních pedagogů se skupinou žáků, se kterou zatím většina školních speciálních pedagogů nepracuje. Také zúžení tématu pouze na jeden kraj může celkové výsledky zkreslovat. Realita může být v různých krajích zcela jiná. A v neposlední řadě také nelze opomenout fakt, že neexistuje kontrola, zda respondenti odpovídají pravdivě.

9.6 Doporučení pro praxi

Aby mohli pedagogové, ať už školní speciální pedagogové nebo jednotliví vyučující rozpoznat nadané a mimořádně nadané žáky, je třeba v tomto směru podnikat ve školách osvětu. Pokud nemá pedagog přímou zkušenost s nadanými nebo mimořádně nadanými dětmi a sám se o téma nadaných nezajímá, pak lehce zaškatulkuje nadaného žáka do kategorie problémových žáků, neboť neustálé kladení otázek, impulsivní vykřikování a podobné projevy těchto žáků, jsou brány jako nežádoucí a chování je hodnoceno jako problémové. Na druhé straně, někteří nadaní nebo mimořádně nadaní žáci na druhém stupni již umí svoje nadání maskovat a pedagog si jinakosti nemusí všimnout. Proto rozpoznání nadání je důležité co nejdříve.

Určitě by bylo zajímavé práci školních speciálních pedagogů více prozkoumat a najít možnosti, jak do péče o žáky školním speciálním pedagogem zařadit více nadaných a mimořádně nadaných žáků. Vzhledem k odpovědím, že na nadané žáky nemají kapacitu, se jako nejefektivnější řešení jeví možnost koordinace péče o nadané žáky, kdy školní speciální

pedagog nemusí s nadanými žáky pracovat přímo, ale může žákům zajistit péči jiných pedagogů a tuto péči s pedagogy konzultovat. Také skupina, kde se mohou vzdělávat žáci stejných nebo různých ročníků v některých předmětech, se jeví jako možnost, jak školním speciálním pedagogům kapacitně ulevit a zároveň jim ponechat přehled o tom, jak se s nadanými žáky pracuje. Spolupráce všech pedagogů v péči o nadané a mimořádně nadané žáky by byla obohacením nejen pro nadané a mimořádně nadané žáky, ale také pro samotné pedagogy.

ZÁVĚR

V období puberty, kdy dítě navštěvuje druhý stupeň základní školy, se začíná vymezovat z vlivu rodičů a začíná mít větší potřebu být přijímáno svými vrstevníky. To je mnohdy pro samotného jedince s jakoukoliv jinakostí – nejen nadáním – nedosažitelnou metou. Nadané děti jsou děti, které mají odlišný způsob přemýšlení než jejich spolužáci, zpravidla se smějí jiným vtipům a mívají jiné zájmy než jejich vrstevníci. Ve většině případů ale jejich touha po kamarádství a přijetí skupinou vrstevníků je naprosto stejná jako u ostatních dětí. Ti jim ale vlastně nerozumí a přijímat je neumí. Tím vzniká prohlubující se propast. Pokud nadané dítě není pochopeno ani učiteli ve škole a nenachází u nich podporu a porozumění, pak se nejen svým spolužákům, ale společnosti celkově, stále vzdaluje. Proto je základní škola stěžejní ve správném vývoji nejen nadaného dítěte. Nadaný a mimořádně nadaný žák potřebuje, aby mu škola nabízela uspokojení nejen jeho intelektových potřeb, ale zároveň, aby ho sociálně přibližovala jeho vrstevníkům. Je to výzva pro naše školství, které se ubírá cestou inkluze.

Cílem bakalářské práce bylo zmapovat možnosti, jaké mají školní speciální pedagogové při rozvoji nadaných a mimořádně nadaných žáků právě na druhém stupni běžných základních škol. V teoretické části jsou možnosti rozvoje nadaných a mimořádně nadaných žáků uvedeny a navazující praktická část poukazuje, jak konkrétně v některých školách tyto možnosti využívají a jaké další formy podpory nadaným a mimořádně nadaným žákům nabízejí samotné školy.

Aby školy mohly s nadanými a mimořádně nadanými žáky pracovat a rozvíjet je podle jejich potřeb, musí v první řadě školy umět tyto žáky rozpoznat. V teoretické části práce jsou prezentovány možnosti diagnostiky nadání. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že je pouze malé procento škol, které umí nadání a mimořádné nadání identifikovat.

Výzkum také poukázal na skutečnost, že nadaní a mimořádně nadaní žáci jsou zatím stále opomíjenou skupinou žáků. Doposud byla prioritní skupina žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Na běžných základních školách jsou to hlavně žáci s různými poruchami učení. Ovšem i nadaní a mimořádně nadaní žáci jsou žáci, kteří mají jiné – tedy specifické vzdělávací potřeby a zaslouží si speciální podporu. Na druhou stranu jsou již školy, které se nadaným a mimořádně nadaným žákům věnují velmi dobře.

Budoucí diplomová práce by na bakalářskou práci mohla navázat a blíže prozkoumat konkrétní formy podpory žákům nadaným a mimořádně nadaným. Školním speciálním

pedagogům by v jejich práci s nadanými a mimořádně nadanými žáky mohl pomoci ucelený manuál s konkrétními návody a inspirací jak vytipovat nadané a mimořádně nadané žáky a jak s těmito žáky pracovat a jak je vést. Byla by vhodná spolupráce se školami, kde již podpora nadaným a mimořádně nadaným žákům funguje.

Seznam použité literatury

Použitá literatura:

BAŠE, Lenka (2016). Terminologie z oblasti vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. In: KROUPOVÁ, Kateřina et al. *Slovník speciálněpedagogické terminologie: vybrané pojmy*. Praha: Grada, s. 257-278. ISBN 978-80-247-5264-8.

ČECH, Tomáš a HORMANDLOVÁ, Tereza (2020). *Profesní obraz školního speciálního pedagoga v podmínkách základní školy*. Univerzita Palackého v Olomouci. 978-80-244-5862-0.

HARTL, Pavel (2004). *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-803-1.

HAVIGEROVÁ, Jana Marie (2011). *Pět pohledů na nadání*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3857-4.

HROMÁDKOVÁ, Anna, 2021. *Podpora nadaných žáků v Moravskoslezském kraji*. Ostrava. Diplomová práce. Ostravská univerzita. Pedagogická fakulta.

CHRÁSKA, Miroslav (2016). *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3.

KOLÁŘ, Zdeněk (2012). *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3710-2.

KUCHARSKÁ, Anna; MRÁZKOVÁ, Jana; BEDNAŘÍKOVÁ, Ludmila; BEDNÁŘOVÁ, Jiřina; BUREŠOVÁ, Iva et al. (2014). *Metodika práce školního speciálního pedagoga zapojeného ve školním poradenském pracovišti*. Praha: NÚV. ISBN 978-80-7481-036-7.

STEHLÍKOVÁ, Monika (2018). *Nadané dítě*. Praha: Grada. ISBN: 978-80-271-0512-0.

STEHLÍKOVÁ, Monika (2016). *Život s vysokou inteligencí: průvodce pro nadané dospělé a nadané děti*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0101-6.

ŠAFROVÁ, Alena (2014). Školní speciální pedagog. In: KNOTOVÁ, Dana; HLOUŠKOVÁ, Lenka; KÁNSKÁ, Martina; LAZAROVÁ, Bohumíra; ONDRÁČKOVÁ, Lenka et al. *Školní poradenství*. Praha: Grada, s. 62-76. ISBN 978-80-247-8950-7.

Legislativní dokumenty:

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných

Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících

Internetové zdroje:

CENTRUM NADÁNÍ o.p.s. (c2024/a), *Představujeme centrum nadání*. Online. Dostupné z: <http://www.centrumnadani.cz/centrum-nadani/o-nas.html>. [citováno 2024-03-25].

CENTRUM NADÁNÍ o.p.s. (c2024/b) *Nabídka diagnosticko-poradenských služeb*. Online. Dostupné z: <http://www.centrumnadani.cz/diagnostika/diagnostika.html>. [citováno 2024-03-25].

ČSÚ. (2022). *Věkové složení obyvatel podle pohlaví*. Online. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/165591251/13006722i01.pdf/48c12ace-b542-493e-8de6-2cf17783e1f6?version=1.1>. [citováno 2024-03-29].

Invenio (c2024/a). *Základní informace*. Online. Dostupné z: <https://www.invenio.muni.cz/o-inveniu-zakladni-informace>. [citováno 2024-03-10].

Invenio (c2024/b). *Cena testování pomocí diagnostických her*. Online. Dostupné z: <https://www.invenio.muni.cz/testovani-cena>. [citováno 2024-03-10].

JCMM (bez data/a). *Testování*. Online. Dostupné z: <https://jsmenadani.cz/jsem-rodic/testovani> [citováno 2024-03-12].

JCMM (bez data/b). *Šance pro nadané děti*. Online. Dostupné z: <https://jsmenadani.cz/>. [citováno 2024-03-12].

JCMM (bez data/c). *JSME ŠKOLA*. Online. Dostupné z: <https://jsmenadani.cz/jsme-skola/poradna>. [2024-03-12].

JCMM (bez data/d). *JSEM STUDENT*. Online. Dostupné z: <https://jsmenadani.cz/jsem-student>. [citováno 2024-03-12].

JCMM (bez data/e). *PPNS*. Online. Dostupné z: <https://jsmenadani.cz/jsem-student/ppns>. [citováno 2024-03-12].

JCMM (bez data/f). *JSEM RODIČ*. Online. Dostupné z: <https://jsmenadani.cz/jsem-rodic>. [citováno 2024-03-12].

JCMM (2021). *V Jihomoravském kraji budou vyhledávat nadané děti*. Online. Dostupné z: <https://www.jcmm.cz/1652271919>. [citováno 2024-03-12].

MENSA (bez data/a). *Mensa Česko*. Online. Dostupné z: <https://mensa.cz/testovani-iq/>. [citováno 2024-02-29].

MENSA (bez data/b). *Mensa Česko*. Online. Dostupné z: <https://deti.mensa.cz/index.php?pg=odborne-informace--identifikace-nadani--inteligence-obecne&aid=989> [citováno 2024-04-20].

MENSA (bez data/c). *Historie*. Online. Dostupné z: <https://mensa.cz/historie/>. [citováno 2024-02-29].

MENSA (bez data/d). *Kdo se může stát členem?*. Online. Dostupné z: <https://mensa.cz/clen/>. [citováno 2024-02-29].

MENSA (bez data/e). *Dětská Mensa*. Online. Dostupné z: <https://deti.mensa.cz/index.php?pg=home--detska-mensa>. [citováno 2024-02-29].

MENSA (bez data/f). *Mensa Česko*. Online. Dostupné z: <https://deti.mensa.cz/index.php?pg=spolupracujici-skoly>. [citováno 2024-02-29].

MENSA (bez data/g). *Mensa Česko*. Online. Dostupné z: <https://deti.mensa.cz/index.php?pg=tipy>. [citováno 2024-02-29].

- MŠMT (2023). *Vývojová ročenka školství 2012/13–2022/23*. Online. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vyvojova-rocenka-skolstvi-2012-13-2022-23>. [citováno 2024-03-29].
- Nadané děti (c2024/a). *Úvodem*. Online. Dostupné z: <https://www.nadanedeti.cz/o-nas-uvodem> [citováno 2024-03-18].
- Nadané děti (c2024/b). *Invenio*. Online. Dostupné z: <https://www.nadanedeti.cz/testy-invenio> [citováno 2024-03-18].
- Nadané děti (c2024/c). *Test pro identifikaci nadaných žáků v matematice (TIM 3–5)*. Online. Dostupné z: <https://www.nadanedeti.cz/testy-matematicky-test-tim> [citováno 2024-03-18].
- Nadané děti (c2024). *Nadané děti*. Online. Dostupné z: <https://www.nadanedeti.cz/> [citováno 2024-03-18].
- NPI ČR (bez data/a). *Portál Talentovani.cz*. Online. Dostupné z: <https://talentovani.cz/> [citováno 2024-04-02].
- NPI ČR (bez data/b). *Soutěže*. Online. Dostupné z: <https://talentovani.cz/souteze>. [citováno 2024-04-02].
- NPI ČR (bez data/c). *Krajské síť podpory nadání*. Online. Dostupné z: <https://talentovani.cz/system-podpory-nadani/krajske-site>. [citováno 2024-04-02].
- NÚV (© 2011–2022/a). *Diagnostika*. Online. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/nadani/nadani-diagnostika.html>. [citováno 2024-04-04].
- NÚV (© 2011–2022/b). *Organizace z oblasti péče o nadané*. Online. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/nadani/nadani-ceske-organizace.html> citováno [2024-04-04].
- SEJVALOVÁ, Jitka (2004). *Klíčové teorie nadání a jejich aplikace v práci s mimořádně nadanými žáky*. Online. In: Metodický portál RVP.CZ 30.6.2004. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/19/klicove-teorie-nadani-a-jejich-aplikace-v-praci-s-mimoradne-nadanymi-zaky.html>. [citováno 2024-04-04].
- StatIS. (2023). *Statistická ročenka školství – výkonové ukazatele školního roku 2022/2023*. Online. Dostupné z: <https://statis.msmt.cz/rocenka/rocenka.asp>. [citováno 2024-03-29].

Qiido. (© 2014–2024/a). *MiND identifikace intelektového nadání*. Online. Dostupné z: <https://www.qiido.cz/poradna/mind-identifikace/> [citováno 2024-03-02].

Qiido. (© 2014–2024/b). *Balíčky komplexní péče*. Online. Dostupné z: <https://www.qiido.cz/poradna/balicky/> [citováno 2024-03-02].

Qiido. (© 2014–2024/c). *Zakládací listina nadačního fondu Qiido*. Online. Dostupné z: https://www.qiido.cz/wp-content/uploads/2020/09/ZL_FINAL.pdf [citováno 2024-03-02].

Qiido (© 2014–2024/d). *Kdo je MiND dítě*. Online. Dostupné z: <https://www.qiido.cz/kdo-je-mind-dite/> [citováno 2024-03-02].

Qiido (© 2014–2024/e). *Poradna*. Online. Dostupné z: <https://www.qiido.cz/poradna/> [citováno 2024-03-02].

Qiido. (© 2014–2024/f) *Jak školám pomáháme?* Online. Dostupné z: <https://www.qiido.cz/pro-skoly/sluzby-skolam/> [citováno 2024-03-02].

Qiido (© 2014–2024/g). *Ve kterých školách pomáháme?* Online. Dostupné z: <https://www.qiido.cz/pro-skoly/typy-skol/> [citováno 2024-03-02].

Základní školy a ZUŠ. (bez data). *Atlas školství*. Online. Dostupné z: <https://www.atlasskolstvi.cz/zakladni-skoly?type=zakladni-skola&promoter=3%2C4%2C6> [citováno 2024-03-26]

Přílohy

Příloha č. 1 Dotazník

Dotazník:

1. Jsem školní speciální pedagog působící na běžné základní škole v Jihomoravském kraji.
ANO
NE
2. Počet všech žáků navštěvujících 2. stupeň ZŠ:
3. Počet žáků druhého stupně ZŠ s diagnostikovaným nadáním z PPP:
4. Počet žáků druhého stupně s diagnostikovaným mimořádným nadáním z PPP:
5. Počet nadaných a mimořádně nadaných žáků z druhého stupně ZŠ bez diagnostiky PPP:
6. Na základě čeho uvažujete, že se jedná o nadané nebo mimořádně nadané žáky?
7. Mají nadaní a mimořádně nadaní žáci nediodagnostikovaní v PPP od školy PO1?
NE
ANO – zde napište počet takových žáků
8. Probíhá u vás na škole podpora nadaných a mimořádně nadaných žáků diagnostikovaných v PPP?
ANO
NE
9. Probíhá u vás na škole podpora nadaných a mimořádně nadaných žáků nediodagnostikovaných v PPP?
ANO
NE
10. Počet podporovaných nadaných a mimořádně nadaných žáků druhého stupně ZŠ
11. Podpora nadaných a mimořádně nadaných žáků probíhá: žáci navštěvují některé výukové předměty ve vyšších ročnících
NE
ANO – zde napište počet takových žáků
12. Podpora nadaných a mimořádně nadaných žáků probíhá: mimořádně nadaní žáci přestoupili do vyššího ročníku
NE
ANO – zde napište počet takových žáků
13. Podpora nadaných a mimořádně nadaných žáků probíhá: žáci pracují samostatně na složitějším učivu ve své kmenové třídě
NE
ANO – zde napište počet takových žáků
14. Podpora nadaných a mimořádně nadaných žáků probíhá: žáci jsou v péči speciálního pedagoga – speciální pedagog navrhuje učivo nad rámec RVP/ŠVP, žáci se speciálním pedagogem konzultují svoje vzdělávání
NE
ANO – zde napište počet takových žáků
15. Podpora nadaných a mimořádně nadaných žáků probíhá: žáci jsou v péči jiného pedagoga – mentora – mentor navrhuje učivo nad rámec RVP/ŠVP, žáci s mentorem konzultují svoje vzdělávání
NE
ANO – zde napište počet takových žáků

16. Podpora nadaných a mimořádně nadaných žáků probíhá: žáci jsou uvolněni z části výuky a dochází na specializovaná pracoviště

NE

ANO – zde napište počet takových žáků

17. Mají nadaní a mimořádně nadaní žáci možnost navštěvovat skupinu, ve které se vzdělávají žáci stejných nebo různých ročníků v některých předmětech?

ANO

NE

18. Podpora nadaných a mimořádně nadaných žáků probíhá jinou formou:

19. Máte na starosti koordinaci péče o nadané žáky?

ANO

NE

Jiné – možno uvést

20. Využíváte služeb nestátních organizací nabízejících podporu nadaným dětem?

NE

ANO – zde můžete tyto organizace vypsát

21. Možnost pro jakékoliv doplnění

Příloha č. 2 Dotazníková položka č. 6

6. Na základě čeho uvažujete, že se jedná o nadané nebo mimořádně nadané žáky?
Práci mají rychle a správně udělanou.
Jsou rychlejší než jejich spolužáci.
Mají dobré školní výsledky, účastní se soutěží.
Mají kladný vztah ke škole, zadané úkoly plní rychle a správně.
Probíhá pravidelná depistáž, úzký kontakt s pedagogy. Pravidelné schůzky s rodiči. Produkty činností žáků, rozhovory se žáky, jejich screeningové vyšetření...
zjištěno během kariérního poradenství
Všeobecná a rychlá orientace v problému. Matematické nadání, dříve diagnostikované v PPP, rodiče odmítli rediagnostiku
Projevují zájem, jsou rychlejší než spolužáci, mají dobré školní výsledky, účastní se soutěží.
Vynikají nad spolužáky, účastní se soutěží, škola je baví
nadané chování, odlišný způsob přemýšlení a řešení problémů, jiný přístup k tématům
Profi testů provedených školní psycholožkou
Vědomosti žáka přesahují běžný rámec výukového (výukových) předmětů
Žáci jsou zvědaví, doptávají se (mívají jiný druh otázek) a jdou do hloubky problému, rádi bádají a hledají řešení zadaného úkolu.
Na základě výsledků pedagogické a speciálně pedagogické diagnostiky
Někteří prošli testy Invenio, jiní "vyšli" z pedagogické diagnostiky učitelů.
výborné výsledky v matematice
talent, nadání, zájem, úspěšnost
z výuky
Na základě testování Invenio

Příloha č. 3 Dotazníková položka č. 18

18. Podpora nadaných a mimořádně nadaných žáků probíhá jinou formou:
nadstavbové úkoly
Probíhá individuálně, žáci pracují podle pokynů jednotlivých vyučujících
Webináře financované školou, spolupráce s Mensou,...
Učivo nad rámec, IVP
Individualizace výuky v rámci svých předmětů. V minulosti se mi 2x stalo, že vyučující konkrétního předmětu přišel konzultovat vynikající výsledky jednoho z žáků. Nastavili jsme PLPP, vyučující nad rámec ŠVP zadával žákovi projekty a v rámci své nepřímé pracovní doby s ním výsledky práce konzultoval. Děláme školní kola olympiád. V letošním roce jsme žákovi, který vyhrál školní kolo, vyřídili možnost asistence v dalším kole (žák má asp. syndrom, diagn. nadání ale ztížena volnými vlastn.)
individuální přístup a rozvíjení nadání v rámci třídy, pokud je třeba v rámci jiných tříd, ročníku, škol, institucí ... individuální výuka ...
obohacování a rozšiřování učiva, práce v diferencované výuce
Mimoškolní činnost
Jedenkrát týdně v hodině matematiky řeší se speciálním pedagogem matematické úkoly, které zadává vyučující matematiky. Úspěšná řešení si vzájemně vysvětlují.

Příloha č. 4 Dotazníková položka č. 21

21. Možnost pro jakékoliv doplnění
Určitě máme nadané žáky, ale řeší si to učitelé ve svých hodinách.
Asi bude ve škole více nadaných žáků, ale kapacita na to nestačí. Pečuji pouze o žáky s poruchami učení a i těch je tolik, že se jim nemůžu věnovat všem. Ráda bych s nadanými pracovala, ale jak už jsem psala, není na to kapacita. A pokud za mnou nepřijdou jejich vyučující, tak se o nich nedozvím.
bohužel v dnešní době je velmi mnoho žáků s vyšetřením z PPP, kteří jsou naopak slabí, velmi slabí a těm se naše škola věnuje včetně speciálního pedagoga a dalších pedagogů
Bohužel, speciální pedagog je přehlcen prací s dětmi z opačného spektra.
S narůstajícím počtem žáků ve třídách a současně i zvyšujícím se počtem dětí s potížemi ve výuce je další individualizace v hodinách v podstatě nerealizovatelná.
Na podporu nadaných není kapacita. Pracuji s dětmi s různými poruchami učení. A vlastně ani nevím, jak bych s nadanými měla pracovat.
Chybí systémová péče a diagnostika nadaných. Většinou jsou diagnostikováni náhodně, pokud se dostanou do poradny s jiným problémem a nadání tam vzejde jako "vedlejší diagnosa!
Jsme přehlceni žáky s různými poruchami učení
Mám na starosti žáky s poruchami učení. Těch je mnoho. Na žáky nadané nezbyvá kapacita.
Nadané děti jsou podporovány dle svého zaměření vyučujícími jednotlivých předmětů, většinou formou zadávání práce navíc, případně zadáváním řešení obtížnějších úkolů. Dále probíhá podpora formou účasti na soutěžích.
Na některé otázky je těžko odpovědět. Vycházím jen z toho, co vím o žácích, kteří mají akceleraci výuky v mat nebo aj (1) a kteří postoupili o jeden ročník výše (1). Nadání žáci nediagnostikováni – počet je 10 je pouze odhad, některé znám např. z výuky VV, jazyky neučím, takže přehled nemám. Žáci nadprůměrně nadaní na jazyky, naukové předměty, HV, VV, sport aj. mají možnost účastnit se soutěží a reprezentovat školu v olympiádách aj. To je za mě také podpora nadání. Více nevím, co bych k tomu dodala